De Pegaso.

Dissertatio Inauguralis Philologica

Quam Scripsit Et

Amplissimi Philosophorum Ordinis

Consensu Et Auctoritate

Ad Summos In Philosophia Honores

In

Universitate Litterarum Viadrina Vratislaviensi

Rite Impetrandos

Die XII. M. Novembris A. MCMI Hora XII, 30

Una Cum Sententiis Controversis In Aula

Leopoldina Publice Defendet

Franciscus Hannig

Silesius

Adversarii Erunt:

Gustavus Türk, Dr. Phil.

Josephat Mikolajczak, Cand. Phil.

Vratislaviae

M. & H. Marcus

Haec commentatio reliquis capitibus aucta propediem edetur in
„Breslauer philologische Abhandlungen vol. VIII."

RICCARDO FOERSTER

S.

Fabulae quae de Pegaso feruntur, a duobus viris doctis diligenter quidem tractatae sunt: Lenzio[1]) et Krahnero[2]); sed eorum dissertationes quamquam omni laude dignae sunt, tamen ob eam maxime causam obsoleverunt, quod tempore progrediente materia argumenti multum aucta est. Praeter hos nonnulli viri docti occasione data de hac vel illa fabula verba fecerunt, sed propter hanc ipsam rem, quod non universas respexerunt, haud raro in errores inducti sunt. Quae cum ita essent, continuam fabularum memoriam recolere non inutile videbatur.

Hanc autem disserendi viam inibimus, ut primum de fabulis quae cum Pegasi ortu cohaerent, deinde de Pegaso cum Bellerophonte coniuncto, tum de Pegasi fontiumque conexu dicamus. Perlustratis autem singulis fabulis de alis Pegaso attributis, de nomine eius, de fabulae explicationibus verba faciemus.

A.

De fabulis quae ad Pegasi ortum pertinent.

I. De Pegasi parentibus.

1. Pegasum Neptuni et Medusae filium esse omnibus uno excepto locis traditum est. Uno autem loco quo alia Pegasi genealogia invenitur, Pegasis quaedam eum peperisse dicitur. Qui exstat apud Verrium Flaccum: *hippius, i. e. equester Neptunus dictus est, vel . . . . vel quod Pegasus ex eo et Pegaside natus sit . . . .* (Paulus Fest. s. v. hippius p. 101, 11 Mueller). Quod e Graeco fonte repetitum esse vox ipsa *hippius* demonstrat. Cum autem Pegasidi voci notio et

[1]) Über die Fabel des Pegasus, Neuer teutscher Merkur (1796) II p. 263 sq.

[2]) Ersch und Gruber, Allgemeine Encyclop. der Wissensch. und Künste s. v. Pegasus p. 455 sq. (1840).

nymphae et Musae subsit, quaerendum est, utra in hac genealogia statuenda sit. Ac nymphae notionem habet vox loco Quinti Smyrnaei (III 300/1):

'Ατύμνιος] ὅν ποτε νύμφη
Πηγασὶς ἠΰκομος σθεναρῷ τέκεν Ἠμαθίωνι.

Et nympharum generis significatio voci inest apud Ovidium (Heroid. V 3):

Pegasis Oenone, Phrygiis celeberrima silvis,

quae v. 10, 11 etc. nympha vocatur, et apud Columellam (X 263):

nunc vos, Pegasidum comites, Acheloidas oro.

Musae vero his locis intellegendae sunt:

pauca mihi doctae dicite Pegasides

(„Vergil." catal. XI 2);

mollia Pegasides date vestro serta poetae

(Propert. III 1, 19);

at mihi Pegasides blandissima carmina dictant

(„Ovid." Heroid. XV 27);

Pegasides Musae dictae sunt a fonte quem Pegasus ictu ungulae fingitur aperuisse (Verr. Flacc. apud Paul. Festi s. v. Pegasides, p. 212, 9/10 Mueller). Sed in hac genealogia Musam non significari documento est, quod Neptuni in nymphas amores plurimi, in Musas nulli traduntur. Sed etiam aliam rem, quamquam postea demum argumentis stabilietur, iam nunc ut fulcrum huius opinionis proferre licebit. Pegasus enim etsi inde ab Alexandrina aetate Hippucrenes auctor fertur, tamen nisi infimis temporibus ac rarissime angustius cum Musis non conexus est. Origine autem a Musa ducta vix artius vinculum cogitari posset. Contra nymphae prioribus iam temporibus cum Pegaso coniunguntur.

Neque ne nympha agnoscatur, alter Verri Flacci locus obstat, ex quo Pegasides Musae dictae sunt a fonte Pegasi ungula producto. Ambo sane loci una cum aliis glossis quae et ipsae ad deorum cognomina spectant, ad eundem fontem redeunt[1]). Nec vero hac e re quicquam concludi

[1]) Cf. H. Willers, de Verrio Flacco glossarum interprete (1898) p. 26 sq., qui Verrium Flaccum e Cornificii libris quos de etymis deorum composuit, hausisse conicit.

posset nisi auctori a Verrio Flacco excerpto Pegasi matrem nympham visam esse. At recte eum iudicavisse minime colligere licet.

Ea autem quae est de Pegaside genealogia certo inde fluxit, quod post aetatem quae dicitur Alexandrinam fabula divulgata est Pegasum fontium quorundam auctorem fuisse. Quibus cum fabulis Gorgo male, nympha optime conveniebat[1]). Quae quidem Pegasis nominata est, ut etiam nomen stirpis explicaretur.

2. Neque tamen nudam genealogiam, verum etiam plura de Medusae compressu accepimus.

Iam Hesiodus humanam speciem matris Pegaseae animo concepit, non diserte quidem, sed in enumeranda Phorcyos Cetusque prole (Theog. 270 sq.) ea ratione usus, ut a stirpe humana, Graeis (v. 270—273) et Gorgonibus, orsus ad ambiguas hominum et beluarum formas, Geryonem et Echidnam, progrederetur, quibus ferina corpora, Orthrum, Cerberum, Hydram, Chimaeram, Sphingem, leonem Nemeaeum draconemque mala aurea custodientem subiunxit. Atque etiam ceteris litterarum testimoniis Medusae nulla nisi humana species tribuitur. Atque Aristoteles (frg. 172 Rose ed. Teubner.) id ipsum miratus est, quod e coniugio numinum duorum quae utraque humana specie praedita fuerint, equus prodierit.

Neque minus artis opera humanam Gorgonis formam ostendunt. Sed unum idque gravissimum exceptum est. Atque hoc simul cum aliis quibusdam indiciis verisimile reddi potest in prima fabulae forma Pegasi matrem hominis habitu non indutam fuisse.

Illud autem opus anaglyphum amphorae musei Luporensis est[2]) ante hos tres annos prope Thebas inventae, quae VII a. Chr. saeculo attribuenda erit[3]). In quo Perseus Medusae caput ense abscisurus est. Hoc sane et reliqua corporis superioris pars humana specie induta est. Equinum autem corpus Centaurorum instar additum est. Atque eadem

[1]) Cf. Cornut. theol. Graec. compend. c. 22, qui relationem quae inter Neptunum et nymphas Pegasumque est, indicat.

[2]) C. A. 795; ed. de Ridder, Bull. de corresp. hellén. XXI (1898) pl. IV—V; cf. ibid. p. 448 sq.

[3]) ibid. p. 455.

res in altera amphora ficta erat, cuius in fragmento ibidem invento Perseus pariter expressus est[1]).

Etiam gemmae duae in Etruria repertae afferendae sunt[2]). Quas a Graecis VI saeculi artificibus factas artis Phoeniciae rationem habere Furtwaengler iudicat. Quarum in altera monstrum alatum quod capite Medusaeo, trunco equino praeditum et in pedibus anterioribus parvis pinnis[3]) instructum est, bracchiis humanis leonem tenet. Altero autem in scarabaeo persimilis figura expressa est, ita tamen, ut caput Gorgoneum anguibus horreat, pennae talares desint, leonis loco aper teneatur. Tamen in his scarabaeis num Gorgo repraesentata sit, dubitandum est. Antiquiore enim aetate caput Medusaeum etiam aliis numinibus impositum esse constat. Velut Cer Erisque in arca quae a Cypselo nominatur, et Harpyia quaedam illo capite instructae sunt[4]). Atque equina corpora etiam Harpyiis et Furiis, quae eaedem ab Aeschylo Gorgonum habitu indutae sunt (Choeph. 1045; Eumen. 48), attributa fuisse iam videbimus. Quare omissis gemmis illis unius amphorae Thebanae ratio habenda est.

Ad caedem autem Gorgonis corpus equinum nihil pertinet. Neque enim Persei quicquam interest, nisi ut capite Medusaeo potiatur. Inde igitur equi speciem intellegi non posse apparet. Sed post caedem e Gorgonis collo equum Pegasum natum esse constat Atque ob id ipsum in anaglypho illo Medusa equino corpore induta est.

Quod compluribus fabulis probatur quas illi persimiles esse omnes consentiunt[5]). Velut Neptunus equus ex equina

---

[1]) Ibid. p. 457 fig. 7.

[2]) Ed. Micali, Storia dei pop. Ital. pl. 46, 17/18; Mueller-Wieseler, Denkm. I³ nr. 324; Furtwaengler, Gemmen I tab. VII, 39/40.

[3]) Furtwaengler, Gemmen II p. 35.

[4]) Cf. Furtwaengler in Roscheri Myth. Lex. s. v. Gorgo I, 1706; Arch. Jahrb. I (1886) p 210.

[5]) Preller-Robert, Griech Mythol. I p. 591; Milchhoefer, Arch. Ztg. XXXIX (1881) p. 281 sq; Anfaenge der Kunst p. 56 sq; Furtwaengler, Arch. Ztg. XL (1882) p. 196, Athen. Mitt. VII (1882) p. 165 sq; Roscher, Gorgonen und Verwandtes, p. 25; Cook, Journ. of hellen. stud. XIV (1893) p. 143 sq; v. Wilamowitz, Heracl.² II p. 13; Griech. Trag. II p. 225 sq.

Cerere-Furia (Demeter-Erinys) Arionem (Erionem) equum[1]), ex Alopa Hippothoum qui equae ubera suxisse fertur, e Melanippa, „equa nigra“, Boeotorum proavum genuisse dicitur[2]). Atque Hippe, „equa,“ ab Aeolo compressa Melanippen, „equam nigram,“ peperit. Quae quamquam postea speciem equinam, ne a Chirone patre agnosceretur, sibi adscivisse dicitur, tamen in prima fabulae forma sine dubio iam in ipso complexu equa fuit[3]). Atque etiam Aeolus forma equi praeditus fuerit. Ut Boreas ἵππῳ εἰσάμενος κυανοχαίτῃ (Il. XX 224) ex equis quibusdam mirabiles Erichthonii equos, Zephyrus ex Harpyia Podarge equi habitu induta duos equos Achilleos (Il. XVI 150/151) genuisse traditur[4]).

Nonnunquam autem Furiae loco Harpyia, Zephyri Neptunus appellatur. Atque etiam nomina deorum qui ventis praesunt, alibi alia afferuntur. Similes ceterum Indorum et Germanorum fabulae memoriae proditae sunt. Etenim Vivasvat equus e dea equina quae Saraṇyû nominatur, Açvinos genuit, quibus equorum speciem fuisse viri docti iure censent[5]). Atque illam Indorum deam eandem esse ac Graecorum Furiam Ad. Kuhn putavit[6]). Quamquam sunt qui hanc opinionem minime probent[7]). Germanorum autem in fabula equus Gigantum qui Swadilfar nominatur, e Locio, deo in equam converso, Sleipnirium genuit, equum Odhinio gratissimum[8]).

Nec vero fabulas quas modo attulimus, poetarum inventa esse[9]) luce clarius est.

Numina autem fabularum illarum integris equorum corporibus induta sunt. Contra superior pars Medusae in am-

---

[1]) Utrum prima eius fabulae forma Arcadiae an Boeotiae ascribenda sit, nihil ad nos pertinet.

[2]) v. Wilamowitz, Griech. Trag. II p. 227 n. 1.

[3]) Cf. R. Wuensch, Rh. Mus. XLIX (1894) p. 94; p. 108/109.

[4]) Cf. E. Rohde, Rh. Mus. L (1895) p. 4.

[5]) Cf. Myriantheus, Die Açvins (1876) p. 1 sq; Oldenberg, Religion des Veda (1894) p. 73 sq.

[6]) In egregia illa dissertatione quae Saraṇyû-Erinys inscribitur, Ztschr. fuer vergl. Sprchw. I (1853) p. 439 sq.

[7]) Cf. O. Gruppe, Griech. Kulte und Mythen I (1887) p. 100 n. 15; E. Knoll, Stud. zur aeltest. Kunst in Griechenland (1893) p. 31.

[8]) Cf. v. Hahn, Sagwissensch. Stud. (1876) p. 139.

[9]) Cf. E. Knoll, ibid. p. 20.

phora Boeotica fictae humana specie est. Attamen ipsa e similitudine ceterarum fabularum pro certo affirmare licet primo etiam Pegasi matrem integro equi corpore instructam fuisse. Quamquam vereor, ne cui haud probabile videatur, cum Persei capite humano potiri intersit. Hoc autem ipso absciso Pegasus natus esse fertur. At infra argumentis comprobabimus Perseum primo cum origine Pegasi omnino non coniunctum fuisse.

Atque etiam aliud indicio est Pegasi matrem integro equae corpore indutam fuisse. Sunt enim nonnulla monumenta iam a Milchhoefero collecta, in quibus Medusa, cuius e collo persecto Pegasi caput eminet, speciem trunci capite equino praediti praebet[1]). Infra de iis accuratius agetur. Atque his patera Rhodia figuris nigris ornata[2]) et amphora musei Neapolitani figuris rubris picta[3]) addendae sunt. Atque Milchhoefer, quocum consentiunt C. Smith et de Ridder[4]), illis quidem monumentis memoriam manifestam contineri putat pristinae Gorgonis capite equino praeditae. Etsi haec sententia probari non potest — nam obstat nunc anaglyphum amphorae Boeoticae — tamen haec monumenta conferunt ad id quod posuimus stabiliendum Gorgonem inde ab initio integro corpore equino praeditam fuisse.

3. Nec vero minus censendum est etiam patrem Pegasi primo equinum fictum fuisse. Cui rei sane non illud documento est, quod Medusae coniux ab Hesiodo simpliciter κυανοχαίτης nominatus est (Theog. 278). Quod cognomen Neptuni aeque atque ἵππιον a pristina specie equina repetitum esse concedo[5]). Ut etiam Odhini cognomen Hrossharsgrani a pristina specie equina ductum esse putatur[6]). Sed tamen certo aetate satis antiqua ille vocis κυανοχαίτου sensus iam non perspectus est, ut dubium sit, utrum illo Theogoniae loco

---

[1]) Anfaenge p. 62; cf. O. Rossbach, Arch. Ztg. XLI (1883), p. 173—78; E. Knoll, l. c. p. 11 sq.

[2]) Ed. C. Smith, Journ. of. hell. stud. V (1884) tab. 43.

[3]) Heydemann nr. 1767; Museo Borbonico XIII tab. 59.

[4]) Ibid. p. 239; — Bull. de corr. hellén. XXI (1898) p. 455.

[5]) Furtwaengler, Athen. Mitt. VII (1882) p. 165 sq; v. Wilamowitz, Griech. Trag. II p. 227 n. 1.

[6]) M. Jaehns, Ross und Reiter (1872) I p. 292; 347/48.

Hesiodeae pristina vocis vis subsit. Sed et e similibus quas supra enumeravimus fabulis, et ex equina specie matris filiique pro certo affirmare licet etiam patrem Pegasi equino corpore praeditum fuisse, praesertim cum ipse artissime cum equis cohaereat.

Quamquam Ovidii quodam loco patris Pegasi alius habitus esse videtur. In tela enim Arachnes, in qua cum alii amores tum Neptuni et Medusae ficti erant, Neptunus quidem avis specie indutus Medusam compressisse dicitur (Met VI 119/20): *Te* (scil. Neptune)

sensit volucrem crinita colubris
mater equi volucris.

Ex hoc uno sane loco ad Arionis ortum temere relato Tuempel collegit Adrasti equum alitem fuisse[1]. Atque etiam alibi pinnis praeditus esse falso dicitur[2]. Nec vero ullus locus est qui documento sit Alatum enim equum Etrusci cuiusdam speculi[3], supra quem nomen Arionis scriptum est, Pegasum potius habendum esse omnes consentiunt. Rursus in alio speculo Etrusco[4] ligneus Epei equus quamquam alis caret, *Pecse* = Pegasus nominatur. Aversa vero in parte complurium quarti a. Chr. saeculi nummum Thelpusae, qua in urbe fabula Arionis familiaris erat, equus alis carens occurrit. Quem Adrasti equum esse Ἐρίων inscriptio firmissimo argumento est[5]. Ad Arionem vero verba potius quae locum illum Ovidii praecedunt, referenda sunt:

et te, flava comas frugum mitissima mater,
sensit equum.

Iam ut ad locum Ovidii de quo agimus, redeamus, Diltheius quidem arbitratur eo memoriam pristinae Neptuni formae servatam esse, qui antequam terrestrium aquarum dominus factus sit, caeli aeribus praefuerit[6]. At Neptunum olim quod-

---

[1]) Tuempel, in Paul-Wiss. s. v. Areion II p. 622.

[2]) Preller-Rob., Griech. Myth. I p. 590; Overbeck, Kunstmyth. III p. 384; Milchhoefer, Anfaenge p. 70.

[3]) Ed. Gerhard, Etrusk. Spiegel IV 333; Mon. dell' Inst. VI tab. 29; cf. R. Peter in Rosch. M. L. s. v. Melerpanta II 2622 sq.

[4]) Gerhard, II 232, 2.

[5]) Cf. Head, N. H. p. 381/382.

[6]) Annal. dell' Inst. XXXXIII (1871) p. 215.

dam caeleste regnum obtinuisse uno e tridente conicitur. Hunc tamen non ad fulmen, sed ad hamatum piscatorum iaculum referendum esse iure nunc ab omnibus statuitur. Praeterea et in sacris et in fabulis cum equo tauroque arte cohaeret, nunquam cum ave quadam coniunctus est. Quare Dilthei opinioni nihil favere videmus. Neque magis Medusa causa esse potuit, cur Neptunus in avem converteretur. Loco igitur illo Ovidii vetustissimam fabulam contineri negandum est. Avis autem species eo consilio Neptuno indita esse mihi videtur, ut alae Pegasi propriae explicarentur. Quod nescio an Ovidius ipse voce *volucris* et patri et filio tributa significare voluerit. Nec vero quaenam avis Neptunus fuerit, accepimus. Qua quidem re item comprobari mihi videtur fabellam illam eo tantum consilio fictam fuisse, ut ipsae pennae Pegaso attributae explicarentur. Fabulas autem quibus cum aliae tum beluarum proprietates explicantur, Alexandrina potissimum aetate compositas esse constat[1]).

Atque Pegasus ipse simili usui fuit. Nam in schol. B (L) ad Il. I 266 singularis haec fabula affertur: οἱ δὲ Κένταυροι κατὰ μὲν τοὺς ποιητὰς λέγονται Ἰξίονος καὶ Νεφέλης· τινὲς δὲ δουλίδι[2]) Ἰξίονα μιγῆναι, ἅμα δὲ καὶ Πήγασον τὸν πτερωτὸν κατὰ τὴν αὐτὴν νύκτα, ἐξ ὧν γενέσθαι Κένταυρον, ἀφ' οὗ πολὺ πλῆθος γίνεται. Quam fabulam non esse vetustissimam per se apparet[3]). Nec vero existimo eam cum monumentis Assyriis et Etruscis cohaerere, in quibus Centauri alati occurrunt[4]). Locus enim ille sine dubio communem Centaurorum speciem spectat (πολὺ πλῆθος). Immo Pegasus omnino non alas, quae nonnunquam Centauris tribuuntur, sed equinam corporis partem explicare videtur. Ipse autem Pegasus pater eorum delectus est, quia inter equos fabulosos omnium notissimus erat.

Iam e variis litterarum artisque monumentis primae fabulae forma enucleata est Neptunum et Medusam equina specie indutos se miscuisse.

De loco vero quo Neptunus Medusam compressisse fertur,

---

[1]) E. Rohde, Griech. Roman[2] p. 98.

[2]) Δίᾳ potius scribendum esse Tuempel non sine causa conicit Rosch. M. L. s. v. Centaur. II 1034.

[3]) Cf. Weizsaecker in Rosch. M L. s. v. Ixion II p. 768.

[4]) Roscher in M. L. II p. 1033 n. 2.

illic demum, ubi de regione, in qua Medusa caesa et Pegasus natus esse fertur, disserendum erit. Illa enim uno eodemque loco facta esse traduntur.

II. De ipso Pegasi ortu.

Nunc quoniam de Medusa a Neptuno compressa diximus, de ipso Pegasi ortu disserendum est. Ac primum litterarum testimonia tractentur.

a. De memoria litteris servata.

1. Horum veterrimum duo Hesiodeae Theogoniae versus (v. 280/81) sunt:

Τῆς (scil. Μεδούσης) δ'ὅτε δὴ Περσεὺς κεφαλὴν ἀπεδειροτόμησεν.
ἔκθορε Χρυσάωρ τε μέγας καὶ Πήγασος ἵππος,

quos aliquid obscuritatis habere iam M. Haupt recte animadvertit.[1]) De communi ortus modo sane non erit cogitandum. Cui etsi ἔκθορε vox in communi quoque ortu usurpata (cf. Hom. h. in Apoll. v. 119) non repugnat, tamen aoristus ἀπεδειροτόμησεν mirabili originis generi patrocinatur. Neque enim cum Perseus Medusam capite privabat, sed cum privavisset, Chrysaor et Pegasus prosiluerunt. Quare iam vides caput decisum pro nascendi condicione haberi. Tum vero ne unum quidem artis litterarumve testimonium exstat, quod communi nascendi modo faveat. Nisi forte duos exeuntis antiquitatis locos afferes: Serv Dan. ad Verg Aen. II 616 et „Lactant." narrat. fabul. IV, 7. quibus nihil auctoritatis tribuendum esse infra videbimus.

Sed licet mirus Pegasi ortus omnino huic loco conveniat, quaestio existit, quinam modus ipse fuerit. Et cum Hesiodus verbis parum perspicuis usus sit, diversae interpretationes prolatae sunt. Ut a vetere schol. ad. Pind. Ol. XIII 63 (89) dicitur: ὅτι δὲ τῆς Γοργόνος ἀποτμηθείσης τὴν κεφαλὴν ὑπὸ τοῦ Περσέως ἀνεδόθη ὁ Πήγασος ἵππος, καὶ Ἡσίοδος μαρτυρεῖ: τῆς ὅτε δὴ . . . . . . Quo loco ortum talem intellectum esse

[1]) Ad Ovid. Met. IV 785 sq.

apparet, ut Pegasus e collo cum trunco corpore conexo prodierit. Aliter verba scholiasta ad Nicandr. Alexiph. 100 interpretatus est, qui ad versum:

Περσεὺς αὐχέν᾽ ἀποτμήξας ἅρπῃ γονόεντα Μεδούσης

adnotavit: ἐπειδὴ ὁ αὐχὴν τῆς Μεδούσης Γοργόνος ἀποτμηθεὶς ἐγέννησε τὸν Χρυσάορα καὶ τὸν Πήγασον ἵππον, ὡς Ἡσίοδος. ἐκ γάρ . . . . . Pegasum autem et Chrysaorem ex collo una cum capite absciso prodire schol. sine dubio ex ipsis Nicandri verbis collegit. Haec tamen ita interpretari nihil cogimur. Neque enim verba αὐχέν᾽ ἀποτμήξας active posita magis quam Germanicae linguae locutio „Hals abschneiden" significant collum una cum capite a trunco discissum esse. Nicandrum autem ipsum de ortu e trunco corpore facto cogitasse verisimile est. Hoc tamen gravissimum est e scholiastae sententia ab Hesiodi verbis non abhorrere Pegasum e collo una cum capite absciso editum esse. Nec re vera Theogoniae versus cogunt, ut ortum de trunco Gorgonis factum fingamus. Immo etiam cum Pegaso ex absciso capite nato conveniunt. Qui nascendi modus etiam a Sexto Empirico profertur: τὸν δὲ Πήγασον λαιμοτομηθείσης τῆς Γοργόνος ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ἐκθορεῖν (adv. mathem. 264). Quae verba non fabulam singularem, sed Hesiodi interpretationem complecti videntur. Sextus enim eodem atque Hesiodus verbo ἐκθορεῖν utitur, et ipsa Hesiodi verba: κεφαλὴν ἀπεδειροτόμησεν, ἔκθορε (Theog. 280/281) illam interpretationem subiciebant. Quam ab Hesiodi verbis non alienam esse etiam hac quidem aetate Hillebrandtius putavit[1]). Scholiasta autem ad Dion. Perieg. 870 utrum ortum e capite an e trunco factum animo finxerit, dubium est. Dicit enim: Ἀθηνᾶ] ἐποίησεν αὐτὸν (scil. Περσέα) ἀποτεμεῖν τὴν αὐτῆς κεφαλήν, καὶ ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ αἵματος αὐτῆς (Γοργόνος aut κεφαλῆς?) ὁ Πήγασος.

Aliud tamen quod scholiasta ad illum Nicandri versum attulit, certe ab Hesiodo abhorret. Verbis enim quae supra laudavimus, haec subicit: ἐκ γὰρ τοῦ αἵματος οὗτοι ἐγένοντο. Verba ἐκ τοῦ αἵματος non ut aliis, poetarum

---

[1]) Commentat. Ribbeckian. (1888) p. 242.

praecipue, locis (cf. Eurip. Orest. 194: τέκνα σέθεν ἀφ' αἵματος scil. Clytaemestrae) copiosa significatio simplicis pronominis ἐξ αὐτῆς esse possunt. Quod si ita esset, verba illa prorsus inania essent. Neque locutioni illi eadem sententia inesse potest atque in schol. ad. Dion. Perieg. 870 allato, ubi Pegasum et Chrysaorem ἐκ τοῦ αἵματος ἐξελθεῖν dictum est. Tum enim scholiasta non verba ὁ αὐχὴν ἀποτμηθεὶς ἐγέννησεν, id quod vult, explicaret, sed singulare ortus momentum adderet. Praeterea vis quae voci γίγνεσθαι inest, illi sententiae repugnaret. Immo hoc modo dictum esse potest Chrysaorem et Pegasum e Medusaeo cruore non secus ac Gigantes ex Urani sanguine ortos esse. Hoc tamen Hesiodi verbis significari manifestus scholiastae error est. Primum enim Hesiodus versibus antecedentibus (Theog. 278/79) Medusam a Neptuno compressam esse profert, Gigantes autem uno ab Urani sanguine orti sunt. Tum scholiastae sententia voce ἐκθορεῖν refutatur. Neque enim Pegasus et Chrysaor omnino post caedem a Perseo factam demum oriebantur, sed antea orti corpore matris ad illud temporis inclusi erant. Propriam autem fabulam scholiastae verbis contineri negare licet. Iam enim supra vidimus scholiastam Nicandri verba ita intellexisse, ut putaret eum Pegasi originem e collo absciso factam significare. Atqui de sanguine qui a desecto Medusae capite destillabat, serpentium genus ortum esse constat. Qui nascendi modus in Pegasum et Chrysaorem, quos scholiasta et ipsos e Gorgoneo collo prodiisse existimat, translatus esse videtur.

Atque ab hoc ortus modo Hesiodi verba abhorrere comprobavimus. Ad diiudicandam autem quaestionem, utrum Hesiodus ortum e collo an e capite factum intellexerit, verba eius parum dilucida esse diximus. Quamquam mentio compressae a Neptuno Medusae magis origini e trunco factae arridet Atque hunc ortus modum omnia artis monumenta testantur. Quod maximi momenti est. Neque enim artis opera ad Hesiodum redire infra comprobabimus. Atque etiam plurima litterarum testimonia ortum e trunco factum praebent. Unde hunc etiam iis locis quibus diversa fabula non diserte affertur, cogitatum esse colligere licet.

2. Perspicuis autem verbis ille nascendi modus his qui-

dem locis indicatur: Strabonis VIII 379 πτηνὸν ἵππον ἐκ τοῦ τραχήλου τοῦ Μεδούσης ἀναπαλέντα κατὰ τὴν Γοργοτομίαν; „Apollodori“ biblioth. II 4, 2, 9 ἀποτμηθείσης δὲ τῆς κεφαλῆς ἐκ τῆς Γοργόνος ἐξέθορε (cf. Hes. Theog. 281) Πήγασος πτηνὸς ἵππος καὶ Χρυσάωρ, ὁ Γηρυόνου πατήρ (Hes. Theog. 287), τούτους δὲ ἐγέννησεν ἐκ Ποσειδῶνος. Qui locus versuum Hesiodeorum explicatio esse videtur. Atque hanc omnino bibliothecae „Apollodoreae“ rationem esse constat. Dilucida quoque sunt quae a Tatiano ad Graecos 11 proferuntur: τὴν Γοργοῦς καρατομίαν, τῆς Ποσειδῶνος ἐρωμένης, ἀφ' ἧς Πήγασος ὁ ἵππος καὶ Χρυσάωρ ἀνέθορε. Schol. Pind. Ol. XIII 63 iam supra (p. 9) laudatum est. Addantur quidam loci quibus Nonnus haud ita eleganter de Pegasi ortu dicit:

ἧς ἔτι κυμαίνουσα γοναῖς ἐθλίβετο γαστὴρ
Πήγασον ὠδίνουσα, καὶ ἔγκυον ἀνθερεῶνα
Γοργόνος Εἰλείθυια μογοστόκος ἔθρισεν ἅρπη
αὐχένος ἱπποτόκοιο θαλύσιον

(Dionys. XXV 39 sq.); quibus similia sunt verba loci alterius:

Γοργόνος ὠδίνοντα διέθρισεν ἀνθερεῶνα,
καὶ δρεπάνην φοίνιξε, δαϊζομένης δὲ Μεδούσης
αἱμοβαφῆ παλάμην ὀφιώδεϊ λοῦσεν ἐέρσῃ
κρᾶτα ταμών· χρυσέῳ δὲ σὺν ἄορι παῖδα λοχεύων (cf. Hes. Theog. 283)
ἱππείην ἐτόκευσε γονὴν διδυμητόκος αὐχήν

(Dionys. XXXI 19 sq.)[1]. Denique Tzetzae locus adiciatur: καρατομεῖ δὲ (scil. Περσεὺς) τὴν Μέδουσαν, ἐκ τοῦ τραχήλου δὲ ταύτης ὅ τε Πήγασος οὗτος ἵππος ἐξέθορε, ὑπόπτερος ὢν καὶ ὁ Χρυσάωρ, ἄνθρωπος χρυσοῦν ἄορ κρατῶν (Hes. Theog. 283). Atque paulo post τῇ δὲ καρατομίᾳ ἐκείνης ἐκ τοῦ τραχήλου ὁρμᾷ Χρυσάωρ καὶ Πήγασος (ad Lycophr. Alex. 17).

Nec vero eadem sunt perspicuitate loci qui sequuntur: Lycophr. Alex. 842/43:

ἱπποβρότους ὠδῖνας οἴξαντος τόκων
τῆς δειρόπαιδος μαρμαρώπιδος γαλῆς;

Ovid. Fast. III 450 sq.:

[1]) Nonnus plus semel ipse se exscribit.

Creditur hic (Pegasus) *caesae gravida cervice Medusae*
sanguine respersis prosiluisse iubis[1]);

Heraclit. (de incredibilibus 1) Περσέως ἀποτέμνοντος αὐτῆς τὴν κεφαλὴν ἐξελθεῖν ἵππον πτερωτόν; schol. ABRad Il. VI 155, quo loco Pegasi nomen sic enodatur: διὰ γὰρ τοῦτο ἔσχε τὸ ὄνομα, ὅτι ἐκπεπηδήκει τοῦ τῆς Γοργόνος τραχήλου[2]).

3. Iam de locutione Ovidii *matris*, scil. Medusae, vel *materno de sanguine natus* disserendum est: loco Metamorphoseon (IV 785/86) Perseus cum alias res se gessisse narrat tum

eripuisse caput collo pennisque fugacem
Pegason et fratrem matris de sanguine natos[3]).

Altero loco (Met. V 259) Minerva Perseum comitata his verbis utitur:

Vidi ipsum materno sanguine nasci.

Atque eadem locutio his quoque locis quos ad Ovidium redire elucet, occurrit: schol. ad Iuvenal. III 118, *quod de sanguine Medusae natus sit Pegasus*; Fulgent. Myth. I 21 *de sanguine eius nasci fertur Pegasus*, ibid. III 1 *de sanguine id est de morte Gorgonae Pegasus*; e Fulgentio autem in nonnullos Myth Vat. I et II locos fluxit[4]).

Cuius locutionis quae significatio sit, exsistit quaestio. Atque ab Ovidio etiam in Gigantibus adhibetur uno ex Urani sanguine ortis: *scires e sanguine natos* (Met. I 162); et in flore ex Adonidis sanguine genito: *flos de sanguine concolor ortus* (Met. X 735). Illo loco usus est „Lactantius" (narrat. fabul. I 6): *de Gigantum sanguine nati quam sacrilega mente versati sint*[5]). Alibi vero verbis illis communis

[1]) Hunc locum certo Sidon. Apollin. c. XIV, 9 respicit: Pegasus| *cognato madidus iubam veneno.* Quem etiam alibi Ovidium imitari constat; cf. Geisler in edit. Luetjohanni p. 349 sq; Manitius, Philol Suppl. VII p. 727.

[2]) Hoc nominis veriloquium alibi quoque traditur.

[3]) Natos scil. esse. Merkelium recte interpunxisse apparet. Contra A. Riese et O. Korn verba *pennisque .... natos* coniungenda esse putant cum versu insequenti: *addidit et longi non falsa pericula cursus.* Nec vero cum his reditus periculis Pegasi Chrysaorisque ortus quicquam cohaeret, sed cum caede Gorgonis, quam Perseus copiosius ante persecutus est.

[4]) Myth. Vat. II 113 pro *(de cuius) semine* certo *sanguine* scribendum est.

[5]) Ipsa Ovidii locutio e Graeco translata esse videtur; cf. Nicand. Ther. 8: ἀλλ' ἤτοι κακοεργὰ φαλάγγια. . . . Τιτήνων ἐνέπουσιν ἀφ' αἵματος.

liberorum e parentibus ortus significatur, ut idem ac simplex nomen notent, ut his: *nostro* (scil. Solis) *genitum de sanguine* (scil. Phaetontem) (Met. II 90); *sanguine natus eodem quo . . .* (Ib. 471/72); *nullus de nostro sanguine miles erit* (Prop. II 7, 14). Tertia illius locutionis notio, quae tamen ad hanc quaestionem non pertinet, haec est, ut genus, ex quo quis natus est, indicet (cf. Ov. Met. XV 447; Fast. III 73; Heroid XVI 191). Iam quaenam priorum significationum in illos de quibus quaeritur Ovidii locos cadat, accuratius examinemus. Hub. Schmidt eandem ac Gigantum originem intellegendam esse putat[1]). Qui originis modus sane apud scholiastam Nicandri de quo supra diximus, occurrit. Nec tamen unicus ille locus propriam fabulae formam complectitur (cf. p. 10/11) Contra communi fabula de ortu uno a sanguine Gorgonis facto nihil traditur, sed Neptunus pater Pegasi nominatur. Atque vulgarem fabulam etiam Ovidio obversatam esse ex eo apparet, quod et uno et altero loco Gorgo *mater* appellatur. Neque erat, quod fabulam a ceteris discrepantem atque duobus tantum versibus afferret. Quare illic verbis *matris de sanguine* simplex nomen significari videmus.

Num vero hinc colligendum est Ovidium communem Pegasi ortum animo finxisse? Quae sane „Lactantii" (narrat. fab. IV 7) opinio est, qui Ovidii narrationem soluta oratione interpretatus haec dicit: *utero autem Medusae huius equus Pegasus cum pennis exit.* Unde Mythogr. Vat. II 112 sua sumpsit Nec vero haec interpretatio probanda est. Neque enim ex Ovidii verbis communem nascendi modum magis colligere licet quam ex his quos e. g. ponimus locis: υἱὸν Γοργόνος Πάγασον (Pind. Ol. XIII 63); *ex Medusa . . . . et Neptuno nati sunt Chrysaor et equus Pegasus* (Hyg. fab. 151). Neque voluit de ortus proprietate Ovidius quicquam proferre. Quem collo Gorgonis desecto factum esse ipse quoque dicit (Met. IV 785).

4. Uno autem ex omnibus veterum testimoniis dictum est Pegasi ortum non solum communi modo factum, sed

---

[1]) Observationes archaeologicae in carmina Hesiodea; dissertat. philolog. Halenses XII (1891) p. 143 n. 8.

etiam cum Gorgonis caede nihil coniunctum fuisse. Nam apud Serv. Dan. ad Verg. Aen. II 616 hoc traditur: Medusa] *compressa a Neptuno Pegasum equum dicitur edidisse; quod posteaquam Minerva cognovit, eius caput dicitur amputasse et suo adfixisse pectori eique tribuisse vim, ut quidquid vidisset mutaret in saxum.* Quam recentiorem esse nullius auctoritatis fabulam atque e confusione quadam ortam in promptu est. Euripides enim tradit Gorgonem a Minerva caesam esse[1]). Secundum vulgarem autem fabulam Medusa e Neptuno Pegasum genuit. Quae fabulae confusae sunt.

Atque haec quidem de litterarum testimoniis. Nunc artis monumenta consideremus.

b. De memoria monumentis servata.

Cur ea non una cum illis persecuti simus, causa est, quod partim aliam atque Hesiodeam fabulae formam praebent, partim eandem secuta tamen non ad Hesiodum revocanda sunt. Fabula autem quae de Perseo et Medusa fertur, iam antiquissimis temporibus a Graecorum artificibus expressa est. Quamquam in magna parte operum quae Medusam interfectam et Perseum fugientem repraesentant, Pegasus et Chrysaor desunt. Cuius rei causa est, quod ortus illorum mirus ad ipsum Persei facinus nullius momenti est. Atque artis monumenta e litteris modo nota[2]) quoniam nullam de ortu mentionem faciunt, praetermittenda sunt.

Sed Pegasus et Chrysaor haud paucis in monumentis servatis adsunt. Quae in duas partes dividuntur, quarum altera unum Pegasum, altera etiam Chrysaorem praebet.

1. Ac primum illa consideremus. Quorum[3]) aetate primum ectypum notum templi Selinuntii C est[4]), quod paulo post urbem hanc conditam (628) aedificatum esse constat.

---

[1]) Ion. 988 sq.; quem secuti sunt Euhemerus apud Hyg. astr. II 12; „Apollod.“ bibl. II 4, 3; unde Minerva Γοργοφόνος appellatur: Ion. v. 1478; Orph. h. 32, 8 H.

[2]) Congessit ea F. Knatz in dissertatione saepius afferenda, quae inscribitur: Quomodo Persei fabulam artifices Graeci et Romani tractaverint (1893) p. 13; p. 17.

[3]) Milchhoefer, Anfaenge p. 61 n. 2 per errorem dicit etiam Chrysaorem humana specie formatum adesse.

[4]) Benndorf, Metopen von Selinunt t. 1.

Nec vero ortus ipse expressus est. Perseus enim Gorgonis caput demum desecaturus est. Sed tamen ex artis vetustioris consuetudine Pegasus alatus Medusae bracchiis comprehensus anticipatione additus est. Ab iis autem qui Pegasum e corpore Medusae modo prosiluisse putant[1], dissentiendum est, cum Perseus caput demum abscisurus sit. Atque etiam eorum opinio omni ansa caret, qui communem Pegasi ortum expressum esse existimant[2]. Quem una Lactantii qui vocatur, interpretatione praeberi vidimus (cf. p. 14). Atque illi nimium vetustiorum artificum consuetudinis immemores sunt, qui neglecto poesis artisque fingendi termino non unum momentum expressisse satis habent, sed etiam quod antecessit vel quod sequetur significant.

Ipsum vero nascendi momentum his in monumentis repraesentatum est. In patera Rhodia mus. Brit. nigris figuris picta[3]) Medusa quae quattuor alis praedita et tunica brevi vestita est, capite desecto in genu procubuit, e collo caput equinum eminet; Perseum aufugientem duae Gorgonis sorores persequuntur; Mercurius et Minerva, qui inter Perseum et duas Gorgones sunt, item aufugiunt. Persimilis pictura quae ipsa quoque figuris nigris multo tamen neglegentioribus ornata est, occurrit in patera Nolana mus. Berolinensis[4]. Medusa capite privata manibus protentis procubuit, e collo cui aliter atque in priore vase rivuli sanguinis effluunt, caput equinum emergit. Quas pateras inter se persimiles conexu quodam cohaerere in aperto est. Ac Knatzius[5]) recte iudicasse mihi videtur artificem paterae neglegentioris, qui ceterum aequandi et contrahendi studium ostendat, picturam priori vasi simillimam cum ea confudisse, in qua Medusae collum sanguine respersum fuerit. Qui quidem cruoris rivuli plus semel inveniuntur. Utramque autem pateram ab artificibus Atticis factam esse Furtwaengler dicit[6]. Atque C. Smith

---

[1]) Cf. Gaedechens in Ersch. et Grub. Encycl. s. v. Gorgo p. 412 n. 34.

[2]) Duc de Luynes, Etudes numismat. p. 97 sq; Knatz ibid. p. 48, 49.

[3]) Ed. C. Smith, Journ. of hellen. stud. V (1884) tab. 43.

[4]) Furtwaengler, Catal. No. 1753; ed. Gerhard, Trinkschalen II, III; Mueller-Wieseler, DAK II 71, 897.

[5]) p. 48 n. 2.

[6]) Furtwaengler in Rosch. M. L. s. v. Gorgo, I 1709.

Nicosthenis aetate illas picturas factas esse opinatur[1]. Sed in errore versari videtur. Utrumque enim opus maiorem antiquitatem redolet, ut iure VI saeculo tribuatur[2].

Iam vero quod Medusa speciem monstri ferino capite instructi praebet, diversae virorum doctorum explicationes prolatae sunt. Quam proprietatem casu accidisse neque ullius momenti esse[3] haud vereor, ne credas. Welcker autem artifici in animo fuisse Pegasi ortum tegere et dissimulare putat[4]. Wieseler de Medusae in Pegasum conversione cogitat[5]. Hae tamen opiniones sine dubio etiam minus probari possunt. Knatzio singularis illa Medusae forma ad exemplar deorum orientalium capitibus ferinis praeditorum ficta esse videtur[6]. Talia simulacra ut aliquantum valuerint, tamen gravissimum illud non explicatur, cur ortus Pegasi omnino significatus sit. Neque enim Pegasi originem ad ipsum Persei facinus quicquam pertinere argumentis infra evincemus. Ut autem Pegasi ortus significaretur, simulacra illa deorum orientalium in causa fuisse non possunt. Etenim in iis caput ferinum propria ipsius corporis pars est, ut de ortu non cogitandum sit. Praeterea dei orientales ipsorum equorum capitibus praediti non exstare videntur[7]. Milchhoeferi sententia supra emendata (p. 6) explicationem praebere videtur. Propria enim illa Gorgonis forma speciei pristinae memoria contineri videtur. Etenim Pegasi matrem initio integro equae corpore instructam fuisse comprobavimus. Ubi autem memoria illa iam non intellegebatur, caput equinum non Gorgonis, sed Pegasi esse putabatur.

Iam reliqua monumenta tractare pergamus.

In amphora multifariam resarta musei Neapolitani, quae figuris rubris parum accuratis atque incultis picta est[8], Medusa

---

[1]) l. c. p. 239.

[2]) Cf. Furtwaengler, Catal. ad nr. 1753; H. Schmidt l. c. p. 36/37; p. 154.

[3]) Gaedechens, in Ersch. et Grub. Enc. s. v. Gorgo p. 413 n. 37.

[4]) Alte Denkmaeler III p. 211, 20.

[5]) DAK II 71, 897.

[6]) l. c. p. 48.

[7]) Milchhoefer, Anfaenge p. 55/56.

[8]) Heydemann, nr. 1767; ed. Mus. Borbonico XIII t. 57—59; cf. O. Jahn, Philol. XXVII (1868) p. 8; 29; Furtwaengler in Rosch. M. L. I. 1726.

capite absciso inter sorores duas Perseum fugientem persequentes in saxo sedet, e collo autem alati Pegasi[1]) caput emergit, quod item propria corporis pars esse videtur. Alae ceterum Pegaso[2]) an Medusae[3]) tribuendae sint, dubitare licet. Sane umeris Medusae adhaerent. Sed ut cum Pegasi capite coniungerentur, omnino fieri non potuit. Nihilominus huic eas tribuendas esse his argumentis probabile fit. Alae pro Gorgonis figura multo minores sunt, ad caput equinum perbene quadrant. Praeterea pinnae in altum sublatae sunt, quod cum Medusa interfecta non convenit, Pegaso subvolanti aptissimum est. Denique ne sorores quidem Gorgoneae alis praeditae sunt.

Operibus adhuc enumeratis addatur Etrusca cista.[4]) Ex collo Medusae relapsae surgit caput Pegasi anguibus Gorgoneis circumcinctum; a parte dextra soror Medusae Perseum a Mercurio exspectatum persequitur.

Imago autem maxime mira occurrit in cratera Nolana figuris rubris neglegenter picta.[5]) Perseus manu dextra falcem, sinistra cibisin gestans, e qua aeque atque in aliis monumentis crines Gorgonei prominent, appropinquat feminae tunica longa vestitae et manu sinistra coronam, dextra frondem portanti, quae capite cervino praedita est; a dextra parte in basi stat Victoriae figura alata coronam et vittam manibus tenens. Ac Gerhardus miram illam figuram Dianam-Hecaten esse iudicat, quae Perseum quodam modo ad solem referendum esse documento sit. Hermannus[6]) caput equinum, cornua autem quae videntur, sanguinis prosilientis rivulos esse conicit. Quod ipsa pictura refutatur. Qua non minus Milchhoeferi opinio repellitur, qui simplex equi caput agnoscendum esse putat.[7]) Cookius denique una ansa quae Persei figura praebetur, neglecta Iphigeniam immolandam agnoscit, quae aut cervinam Dianae personam gerat aut in cervam con-

[1]) Non Chrysaoris, ut Heydemannus opinatur.

[2]) Sic Heyd. l. c. et Knatz p. 21.

[3]) Sic O. Jahn l. c. p. 8.

[4]) Ed. Bencker, Roem. Mitt. VII (1882) p. 225.

[5]) Ed. Gerhard, Auserl. Vas. 89; 1, 2.

[6]) Perseus und Andromeda (1865) p. 5.

[7]) Anfaenge p. 62 n. 1.

vertatur.[1]) Neque tamen ipse Perseus dubius est. Et cum e cibisi crines Medusaei emineant, caedem iam factam esse apparet. Monstruosa igitur femina illa Gorgo esse nequit. Cui rei etiam illud obstat, quod Perseus non caput reflectit, id quod contra Gorgonem semper facit. Denique quid frons coronaque manibus Gorgonis portatae sibi vellent? Quare picturam illam ad Pegasi ortum pertinere negandum est. Quamquam quae vera mirae figurae significatio sit, ne ego quidem eruere potui. Minus tamen ad fabulam alibi haud traditam quam ad arbitrium vel socordiam artificis revocanda esse videtur.[2])

2. Haec quidem monumenta sunt, in quibus unius Pegasi ortus expressus est. Age vero ea perlustremus, in quibus et hic et Chrysaor adsunt.

Aeque autem atque in priore parte primum id opus afferendum est, in quo non ipsum ortus momentum repraesentatum est. Quod notissimum est musei Britannici anaglyphum Melium[3]) priori saeculi V dimidio tribuendum.[4]) Perseus manu sin. falcem, dextra Medusae caput portans vehitur equo alis carente; sub eo Medusa tunica longa vestita procubuit, cuius e collo nudus Chrysaor emergit. Equum autem Persei, quamquam alis caret, tamen Pegasum intellegendum esse firmis argumentis comprobari potest. Iamdudum enim constat huic anaglypho alterum Melium respondere, in quo Bellerophontes pari equo vectus contra Chimaeram pugnat[5]) Quoniam hunc Bellerophontis equum omnes Pegasum agnoscunt, non est cur non etiam Persei equus Pegasus existimetur. Neque omnino intellegi potest, cur artifex ipsos Bellerophontem et Perseum alterum alteri respondentes ficturus fuerit, nisi vinculo quodam inter se conexos putasset. Hoc autem utriusque cum Pegaso coniunctio est. Praeterea nisi Persei equus Pegasus esset, unus Chrysaoris ortus exstaret, Pegasi nihil significaretur. Quod nullo in alio opere occurrit. Scyphum

[1]) Journ. of hellen. stud. XIV (1894) p. 135/36.

[2]) O. Jahn l. c. p. 8 n. 30.

[3]) Ed. Millingen, Anc. uned. mon. II, 2 et alibi.

[4]) Furtwaengler in Rosch. M. L. I. 1719. O. Rossbach, Griech. Antiken in Breslau (1889) p. 21; H. Schmidt l. c. p. 152.

[5]) Ed. Millingen ibid. II, 3.

enim aliis quoque rebus mirum,[1]) in quo e collo Medusae unus Chrysaor nudus prodit, falsarii opus esse Stephanius cognovit.[2]) Caput quoque humanum quod in amphora Caeretana[3]) inter alas Gorgonis trucidatae prominet, ab homine recenti additum est.[4]) Alia vero quaestio est, sitne Perseus e vetustissima fabula Pegaso vectus. Quod cum postea fusius expositurus sim, negandum esse nunc brevi indicasse satis habeo. Cur enim Pegasus omnino adsit, illa causa est, quod ipse quoque aeque ac Chrysaor post Medusae caedem natus esse fertur. Perseus autem nullam ob aliam rem eo utitur, nisi ut Bellerophonti equo vecto respondeat. Quod iam dudum Lewezowius recte intellexit,[5]) ut Panofka de solio Aesculapii Epidaurii admonuit, in quo Thrasymedes et Medusam a Perseo caesam et Chimaeram a Bellerophonte interfectam sculpserat.[6]) Quod Brunnius et Sixius coniecerunt anaglypha illa Melia solii Epidaurii imitationes esse,[7]) id titulo Epidaurio refellitur, quo Thrasymedem quarto demum saeculo fuisse docemur.[8]) Fieri tamen potest, ut Thrasymedes et anaglyphorum artifex ex eodem fonte hauserint.[9]) Ceterum anaglypha illa Melia cum arte Ionica cohaerere videntur.[10])

Iam ipsum ortus momentum in sarcophago Cyprio fictum est.[11]) E collo Medusae quattuor alis praeditae tunicaque longa vestitae Pegasus et Chrysaor, hic dextra, ille sinistra prodeunt; mater altera manu bracchium Chrysaoris, altera pedem Pegasi tenet. A dextra parte Perseus falcem et cibisin e baculo pendentem portans discedit. Inter Medusam et Perseum canis ad dextram conversus sedet. Quodsi Knatzius

---

[1]) Ed. Stackelberg, Graeb. d. Hellen. 39.

[2]) Compte-Rendu p. 1881 p. 36.

[3]) Ed. Mon. dell.' Inst. VIII 34, 2.

[4]) Cf. Knatz l. c. p. 19, nr. 11.

[5]) Ueber d. Entwickl. des Gorgonen-Ideals (1833) p. 60 sq.

[6]) Asclep. und die Asclepiaden (1846) p. 17 n.

[7]) Abhandlg. der bayr. Akad. 1872 p. 535; — De Gorgone (1883) p. 55.

[8]) Cf. Overbeck, Plastik II⁴ p. 126 n. 24—26.

[9]) Cf. Knatz p. 52.

[10]) Furtwaengler in Rosch. M. L. I, 1710; H. Schmidt l. c. p. 154; Knatz p. 48.

[11]) Cesnola, Collect. of Cypr. ant t. 74 nr. 478; Perrot-Chipiez, Hist. de l'art III p. 612 fig. 419.

sarcophagum paucis decenniis ante heroum Trysaeum factum esse putat,[1]) seriori aetati tribuit, et H. Schmidtii iudicium propius ad verum accedere videtur, qui exeunti VI saeculo eum asccribendum esse dicit.[2]) Anaglyphum autem arti Ionicae cognatum esse quattuor alae et tunica longa documento sunt.[3])

Cui operi amphora rubris figuris picta quae in Etruria fabricata esse videtur, subiungatur.[4]) E collo Medusae alatae longa tunica luxuriosa vestitae Pegasus ales et Chrysaor nudus emergunt; in altero vasis latere Gorgonis soror Perseum falcem et cibisin gestantem persequitur. Haec quoque pictura quodam modo cum arte Ionica cohaerere videtur.[5])

Etiam in scarabaeo Etrusco e collo Medusae longa tunica vestitae Pegasus et Chrysaor oriuntur.[6]) Quae gemma unde provenerit, Furtwaengler non dicit. Certo eadem est atque scarabaeus prope Cortonam inventus, quem quondam Depoletti, Romanus ille operum arte factorum mercator, possedit.[7])

Quod vero R. Merkel dixit in vase quod a François nominatur, vesti Fortunae ortum Pegasi et Chrysaoris intextum esse[8]), perperam se habet. Nam cum alia tum simplices complures equi alati ficti sunt.[9])

Singulare autem est vasculum Nolanum musei Brit lineamentis elegantissime depictis ornatum.[10]) Prope columnam sphinge coronatam Medusa alata concidit, a dextra parte Chrysaor nudus humi sedet, supra Pegasus ales in aere suspensus est; a sinistra parte duae Gorgones Perseum fugientem persequuntur; ante eum Mercurius currit, Minerva subsistit. Sin-

[1]) l. c. p. 51.

[2]) l. c. p. 154.

[3]) Furtw. Rosch. M. L. I, 1710; Knatz p. 48; 51; H. Schmidt p. 153.

[4]) O. Jahn, Cat. d. Vasensamml. Koenig Ludwigs nr. 910; ed. Gerhard, Auserl. Vas. 89; 3, 4; cf. O. Jahn, Philol. XXVII p. 8.

[5]) Furtw. in Rosch. M. L. I, 1711; Knatz p. 48.

[6]) Ed. Furtw., Gemmen I tab. XX, 37.

[7]) Arch. Ztg. XX (1862) p. 287*; Arch. Ztg. XXI (1863) p. 26* n. 64; Bullet. 1862 p. 8.

[8]) Arch. Ztg. XXII (1864) p. 205.

[9]) Stephani, Compte-Rendu p. 1878/79 p. 110; Weizsaecker, Rh. Mus. XXXII (1877) p. 46.

[10]) Ed. Monum. dell' Inst. (1855) tab. II; p. 17; cf. O. Jahn, Philol. XXVII p. 9 n. 32.

gulare hoc opus dixi propterea quod et Pegasus et Chrysaor e corpore matris iam egressi sunt. Et quoniam alter humi sedet, alter subvolat, H. Schmidt, qui iure vasculum V saeculo tribuere videtur, bene coniecit artifici Hesiodi versus obversatos esse (Theog. 284/85) [1])

3. Iam artis operibus perlustratis existit quaestio, utrum iure in duas partes a nobis divisa sint necne. Pariter autem atque in artis monumentis etiam in litteris modo solus Pegasus, modo cum Chrysaore cernitur. Quas si percurris, animadvertes Chrysaorem praeteriri, ubi uno de Pegaso vel ut equo Bellerophontis vel ut Hippocrenes auctore agitur, contra addi, ubi ortus fabula narratur. Velut Ovidius Met. IV 786 ubi ortus mentionem facit, et Pegasum et Chrysaorem profert, Met. V 259, quo versu illum locum respicit (cf. p. 13), unum Pegasum nominat, quoniam de Hippocrene a Pegaso fusa verba facit. Atqui illorum artis operum quae omnia ad ortus fabulam referuntur, ipsa dimidia pars unum Pegasum praebet, reliqua quinque etiam Chrysaorem ostendunt. Hoc ergo non inde ductum esse potest, quod Chrysaor minoris momenti sit. Ipsa autem ea monumenta quae cum arte Ionica cohaerere vidimus, et Pegasum et Chrysaorem praebent, in operibus Graeciae occidentalis unus Pegasus occurrit. Sequitur ut altera monumentorum pars ad alteram fabulae formam redeat. Atque opera in quibus unus Pegasus reperitur, ad Graeciae, cetera ad Asiae fabulam revocanda sunt.

Iam inquiramus, qualis ratio inter ea et veterrimum litterarum testimonium, Hesiodi Theog. 280/81, sit. Hos autem versus cum illis operibus in quibus unus Pegasus expressus est, nihil cohaerere in aperto est. Quare Hesiodo monumentum quoddam obversatum esse, in quo e Medusae collo caput equinum emerserit,[2]) negandum est. Ac certo ne de tali quidem monumento cogitavit, in quali et Pegasus et Chrysaor adfuerunt. Inspicias enim versus: animadvertes neque de Medusae nec de Persei specie quicquam dici. Qua in re Scutum Herculis quod vocatur, maxime differt (v. 216 sq.).

[1]) L. c. p. 154; p. 175/76.

[2]) Sic Knatz l. c. p. 48.

Quantopere vero verba quae Hesiodus de ortu Pegasi et Chrysaoris facit, obscura sint, supra exposuimus. Eam autem ipsam ob causam etiam improbandum est artifices qui Pegasi et Chrysaoris ortum finxerunt, Hesiodi rationem habuisse. Ceterum omnino Hesiodi carmina si ullam [1]), certe parvam vim ad artes habuerunt.[2]) Quae cum ita sint, apparet et Hesiodum et artifices qui Pegasum una cum Chrysaore nasci faciunt, eadem fabulae forma Ionica usos esse. Ac Duemmler Hesiodum e Perseide quadam hausisse conicit. [3]) Il. XIV 320 in catalogo quo Iovis amores enumerantur, Perseus ἀριδείκετος ἀνήρ appellatur. Hunc autem catalogum (XIV 317—328) seriore aetate interpolatum esse iam Aristophanes Byzantius recte intellexit (cf. schol. A. ad. Il XIV 320). Unum vasculum Nolanum quodammodo ex Hesiodo pendere vidimus, non ita ut artifex verba Theogoniae illustraret, multo enim obscuriora erant, sed ut traditum fingendi modum aliquantum mutaret.[4])

c. De Perseo a prima ortus fabula alieno.

Cum plerisque igitur litterarum testimoniis omnia artis monumenta ita concinunt, ut Pegasum e collo Medusae a Perseo caesae nasci faciant. Tamen argumentis evincere posse mihi videor hanc non primam fabulae formam fuisse.

Ac fabula illa saepe cum Minerva comparata est, quae e capite Iovis a Vulcano vel a Prometheo fisso orta esse fertur.[5]) Hac tamen comparatione e contrario discimus, quantum duae fabulae differant, ac quid fabulae quae de Pegasi ortu fertur, proprium sit. In altera enim fabula omnia deae origine contineri plurima artis monumenta gravissimo documento sunt. Quod Iovis caput finditur, nihil est nisi proprius pariendi modus, quem multo minoris momenti esse quam ortum ipsum per se intellegitur. Ea vero in fabula quae de Pegaso tradita est, non tam de ortu quam de caede

[1]) Brunn, Abhandlg. der bayr. Akad. 1889, II p. 73 sq.
[2]) H. Schmidt l. c. p. 175/76.
[3]) In Paul.-Wiss. s v. Athena II p. 1973.
[4]) H. Schmidt l. c. p. 175/76.
[5]) Cf. Roscher, Gorgonen und Verwandtes, p. 30 sq.

agitur.[1]) Medusa interficitur. Ac Perseus collum eius persecat, non ut Pegasum et Chrysaorem in lucem producat, sed ut ipsum caput Gorgoneum, expeditionis periculosae praemium, consequatur. Ac cur caput secum portaret, si unius ortus causa abscisum esset? Neque quod Pegasus et Chrysaor caede Gorgonis prodeunt, Persei consilio, sed casu fit, neque ad ipsum Persei facinus pertinet. Quod cum litterarum testimoniis cognosci, tum artis monumentis perspici potest. Neque enim Perseus Pegasi ortum curat, sed semper iam discessit, cum Pegasus nascitur. Quod cum in singulorum operum descriptione supra monuerim, illuc relegasse satis habeo. Atque ne Melium quidem anaglyphum in quo Perseus Pegato vehitur (cf. p. 19 sq.), excipitur. Etenim hic quoque Perseus terribile caput secum asportat neque Chrysaorem, cui Pegasus ut Gorgonis stirps omnino par est, quicquam curat. Neque in maiore monumentorum parte quae ad caedem Gorgonis a Perseo factam pertinent, mirabilis ortus omnino expressus est.[2]) Unde non minus patet Pegasi originem ad Persei facinus nullius momenti esse. Litteras autem cum artis operibus concinere iam diximus. Ortum enim Pegasi et Chrysaoris post caedem Gorgonis evenisse sane testantur. Sed Perseum ortus causa expeditionem fecisse nusquam traditum est. Caedes igitur Medusae non ortus ab ipso Persei facinore alieni, sed ipsius causa confecta est.

Cui rei etiam hoc patrocinatur, quod matrem Pegasi primo equinam fuisse supra vidimus (cf. p. 3 sq.). Contra caput a Perseo abscisum quamvis terribile sit, tamen semper humanam speciem praebet. Unde patet capitis desectionem a prima illa Gorgonis forma utique alienam ac postea demum esse adiectam.[3])

Atque caedem ortumque primo non cohaesisse haec quoque documento sunt.

Aliae duae de Medusae caede fabulae traditae sunt.

---

[1]) Quod Duemmler in Paul.-Wiss. s. v. Athena II p. 1973 iniuria invertit.

[2]) Cf. Knatz l. c. p. 17 sq.

[3]) Cf. Langbehn, Fluegelgestalten d. alt. griech. Kunst (1881) p. 131 sq.; Milchhoefer, Arch. Ztg. 39 (1881) p. 283 sq.; P. Kretschmer, Arch. Jahrb. VIII (1893) p. 34.

Tegeatae ut summum urbis suae praesidium crinem Gorgonis venerabantur, quo hostibus obtento victoriam ferebant. Hic crinis in templo Minervae Πολιάδος erat, quod ob id ipsum etiam τὸ τοῦ ἐρύματος ἱερόν vocatum esse apparet. Minerva autem crinem illum donasse dicebatur.[1]) Cuius doni Gorgonis caedem condicionem esse sponte apparet. Nec vero utrum Minerva ipsa eam commiserit necne, quicquam nostra refert. Hoc autem maximum est Tegeatis caede Gorgonis praesidium urbis obtigisse. Inde enim intellegi potest capitis monstruosi desectionem non ortus, sed sua ipsius causa necessariam fuisse. Pegasi vero in hac fabula nulla mentio fit. Neque in aliis Tegeaticis fabulis aut ipse aut figurae arte cum hoc conexae, ut Bellerophontes et Chimaera, unquam reperiuntur. Atqui nonnullis viris doctis Tegeatica ex Argivorum fabula in qua Perseus Gorgonem cecidisse fertur, pendere videtur.[2]) Hoc ut verisimile est, ita illud eo gravius est Pegasi figuram in fabula Tegeatica deesse. Num fieri potuit, ut fabella de fisso Iovis capite ortu Minervae praetermisso transferretur? Minime. Altera autem fabula atque qua diserte Medusae caedes narratur, Attica est, primo ab Euripide prolata.[3]) Atque Minerva Gorgonem interfecisse fertur. Quo tamen cum facinore in nullo nec litterarum nec artis monumento Pegasi ortus coniunctus est. Quod item indicio est caedem Medusae et Pegasi originem primo omnino non cohaesisse.[4])

Atque eadem cum re fabulae similes plus semel adhibitae (cf. p. 4 sq.) optime conveniunt. Nam ne in una quidem ex illis ortus per vim ac caede matris confectus esse narratur.[5])

[1]) Cf. nummos Tegeaticos quarto vel posteriori saeculo tribuendos; Head. H. N. p. 380; „Apollod.“ bibl. II 7,3; Pausan. VIII 47,4; Schwedler, de rebus Tegeaticis, Leipzig. Stud. IX (1886) p. 290/91.

[2]) O. Mueller, Klein. Schrift. II p. 171; Gruppe, Griech. Mythol. I p. 204.

[3]) Singulos locos supra p. 15 n. 1 attulimus. Caedis cum Gigantomachia coniunctio posteriori aetati tribuenda est; cf. Max Mayer, Giganten und Titanen (1887) p. 189; v. Wilamowitz, Heracles² II p. 198.

[4]) Equus ales in galea, scuto, solio Minervae expressus non huius loci est, sed alibi tractabitur.

[5]) Qua similitudine nisus iam Milchhoefer collegerat Pegasi ortum a Gorgonis caede primo alienum fuisse; cf. Arch. Ztg. XXXIX (1881) p. 281 sq.; Anfaenge p. 62.

Ergo mirum ortus genus quod plane ad proprium caedis modum, capitis sectionem, se accommodavit, a prima fabulae forma secludendum esse videmus. Pegasi autem originem cohaerere cum vetustissima quam initio tractavimus fabula, secundum quam Neptunus equus Medusam equinam compressit, in aperto est. Prima igitur fabula ea fuisse videtur, ut e coniugio Medusae equinae et Neptuni equini Pegasus prodierit.

d. De Chrysaore a prima ortus fabula alieno.

Iam nos vocat quaestio, utrum iure a prima fabulae forma Chrysaorem qui cum Pegaso artissime coniunctus videtur, secluserimus.

Atque Chrysaor ab Hesiodo μέγας vocatur (Theog. 281), ut non parvi momenti fuisse videatur. Fabulis autem Graecorum perlustratis χρυσάωρ sane ut nonnullorum deorum, Dianae, Apollinis, Cereris, cognomen occurrit. Nec vero usquam alibi numen proprium huius nominis invenitur neque in ceteris Persei et Medusae neque in Bellerophontis neque in aliis de Pegaso fabulis. Num vero putandum sit aliud „magni" Chrysaoris vestigium omnino evanuisse?

Singulare autem nominis illius numen in Caria reperitur. Mylasus enim a quo Mylasa, Cariae urbs, dicta esse traditur, τοῦ Χρυσάορος, τοῦ Γλαύκου, τοῦ Σισύφου, τοῦ Αἰόλου fuit (Steph. Byz. s. v. Μύλασα). Quae Chrysaoris genealogia sine dubio cum eo Herodoti loco cohaeret quo gentes quasdam Ionicas litoris Asiatici a Glauco originem repetivisse dicitur (I 147). Primo autem Chrysaor in capite genealogiae illius fuisse videtur, ut alibi pater Idriei dicitur, a quo Idrias, urbs Cariae, nominata esse fertur (Steph. Byz. s. v. Εὐρωπός). Cui urbi prius nomen Χρυσαορίς fuisse dicitur (Steph. Byz. s. v. Ἰδριάς; cf. Pausan. V 21, 5). Quo tempore priore neque eponymi Idriei neque Idriae nomen exstitisse apparet. Inde quod Χρυσάωρ pater Idriei illius nominatur, certo concludere licet Chrysaorem quondam nominis Χρυσαορίς auctorem ductum esse. Sed universa quoque regio olim Χρυσαορίς appellata erat (Steph. Byz. s. v. Χρυσαορίς, ubi Epaphroditum sequitur). Quae cum sine dubio et ipsa cum Chrysaore cohaeserit, Chrysaor olim proavus omnium existimatus esse

videtur qui illam regionem incolebant. Atque hoc optime eo confirmatur, quod praeter Chrysaorem etiam Car, totius gentis auctor, Idriei pater nominatur (Steph. Byz. s. v. Ἰδριάς). Futurum vero fuisse, ut proavo atque auctori totius gentis magni honores tribuerentur, facile exspectatur. Atqui in Caria celebrem „Iovis“ Χρυσάορος cultum exstitisse traditum est. Itaque hunc Chrysaorem eundem atque illum Carum proavum esse iure ponere licet.

Carium autem Chrysaorem eundem ac Gorgonis stirpem esse Schoemannus[1]) et alii suo Marte posuerunt. Hoc tamen iure fieri argumentis comprobandum est. Ac Chrysaoris qui ab Hesiodo „magnus“ nominatur, omne vestigium periisse non verisimile est. Quod si ita est, unus Carius Chrysaor invenitur, ad quem magnus Gorgonis filius referri possit. Neque illud offensioni est, quod ceteris rebus fabulam omnino Graecam esse videbimus. Ipse enim Chrysaor in prima fabula forma defuit. Cui rei hoc documento est. In vetustissima fabula Neptunus equus cum Medusa equina Pegasum genuit. Theogoniae autem e versu 283:

ὁ δ' ἄορ χρύσειον ἔχεν μετὰ χερσὶ φίλῃσι

apparet Hesiodo Chrysaorem non ut equinum, sed specie humana obversatum esse. Quae si pristina eius species fuit, id quod sine causa dubitaremus, in aperto est eum primo non duorum equorum stirpem fuisse. Unde apparet Chrysaorem non pristinae fabulae tribuendum, sed postea additum esse. Atque analogiam praebet fabula quae de Despoenae origine est. Quae humana specie praedita una cum equo Arione a Neptuno equo et equina Cerere-Furia (Demeter-Erinys) nata erat. Nec tamen huic genealogiae Despoena prius adiecta est, quam Ceres (Δημήτηρ) Furiae (Ἐρινύι) exaequata esset. Deinde si meminerimus, quod didicimus ipsa monumenta cum Ionica Asiae arte conexa Chrysaorem et Pegasum, cetera unum Pegasum praebere (cf. p. 22), elucet Chrysaorem in oriente demum fabulae additum esse. Quae res maxime indicio est iure nos Chrysaorem Hesiodi eundem ac Carium ducere. Et Chrysaorem alibi quoque ut Glauci filium Graecae genealogiae insertum esse iam vidimus.

[1]) Opusc. II p. 206.

In Caria autem Graecos et Cares varie mixtos esse constat. Ut Halicarnassus, Dorum colonia, quae dialecto Ionica utebatur, ab initio non minus Carica quam Graeca erat[1].)

Doricis autem a colonis, quos fabulam hanc e Peloponneso in Asiam transtulisse videbimus, Chrysaor Neptuni et Gorgonis filius factus erit[2]). Quamquam H. Schmidt contendit hanc genealogiam Caribus aut eorum finitimis Asiaticis tribuendam esse[3]). At certo suum ipsorum deum non a quodam Graecorum numine duxissent, praesertim cum prius in Asia constitissent quam Graeci. Atque hoc quoque Graecae origini illius genealogiae patrocinatur. Ipsum enim Χρυσάορος nomen Graecum esse apparet. Atque etiam Graecorum quibusdam numinibus cognominis loco idem additum esse vidimus. Cares vero si illam genealogiam finxissent, nomen dei patrii non in Graecum versuros fuisse per se intellegitur. Graecum autem nomen dei Carici ita explicandum esse videtur. Plutarchus Carum λάβρυν idem ac Graecorum πέλεκυν significare tradit (Qu. Gr. 45, 302 A.). Unde verisimillima coniectura collectum est vocem Chrysaoris, cuius numinis in Caria cultus celeber erat, ad Labrandei versionem usui fuisse[4]).

Qui vero factum sit, ut Chrysaor fabulae Gorgonis sit insertus, erui posse non videtur. Repetatur autem hic quoque memoria analogiae quam similis de Despoenae origine fabula praebet. Illud tamen reiciendum est, quod Jessen putat Chrysaorem fabulae ab Hesiodo demum additum esse, qui in enumeranda Phorcyos Cetusque posteritate (Theog. 270 sq.) Medusam et Geryonem (287 sq.) coniungere voluerit[5]). Hoc si in animo habuisset, Chrysaoris loco ipsum Geryonem Medusae prolem facere potuit.

e. De patria fabulae.

Reliquum est, ut de regione in qua fabula orta sit, disseramus.

---

[1]) Cf. Ed. Meyer, Gesch. d. Altert. II § 179.

[2]) Cf. Tuempel, Fleckeisens Jahrbücher Suppl. XVI (1888) p. 160.

[3]) l. c. p. 153.

[4]) Preller-Rob., Griech. Myth. I p. 141, 2; P. Kretschmer, Einleitung p. 304/5.

[5]) Paul.-Wiss. s. v. Chrysaor, III 2484.

1. Ac veterum testimoniis Gorgonum domicilium, ubi Medusa a Neptuno vitiata post Persei caedem Pegasum edidit, in regione fabulari collocatum est. Ut Hesiodus Gorgones habitasse dicit:

πέρην κλυτοῦ Ὠκεανοῖο,
ἐσχατιῇ πρὸς νυκτός, ἵν' Ἑσπερίδες λιγύφωνοι

(Theog. 274/75); ibidemque Medusam a Neptuno

ἐν μαλακῷ λειμῶνι καὶ ἄνθεσιν εἰαρινοῖσι

(Theog. 279) esse compressam atque a Perseo capite privatam, quo facto Pegasus prosiluerit, cui hoc nomen inditum sit,

ὅτ' ἄρ' Ὠκεανοῦ περὶ πηγὰς
γένθ'

(Theog. 282 83). Iam vero Hesperides aurea mala custodire constat, quae in deorum horto nasci dicuntur. Μαλακὸς autem λειμὼν ἄνθεσιν εἰαρινοῖσιν ornatus sedis piorum proprius est, a qua hortus ille primo non differebat[1]). Num igitur Gorgones horribiles in illo piorum loco moratas esse censendum est? At vera Hesperidum natura in illo cernitur, quod et una cum Thanato similibusque numinibus proles Noctis sunt[2]) et quod auctore Acusilao illarum loco Harpyiae mala deorum custodiunt, quas omnino easdem atque Hesperides esse Epimenides testis est[3]). Etenim in illa occidentis regione orci quoque numina versantur. Atque illic inferorum sedem esse inde a prisca antiquitate credebatur[4]). Haec autem sine dubio occidentalis Gorgonum habitatio intellegenda est[5]).

Cui sententiae et illud favet, quod Gorgones non semel in orco collocantur: Hom. Od. XI 633 sq. Ulixes narrat:

ἐμὲ δὲ χλωρὸν δέος ᾕρει,
μή μοι Γοργείην κεφαλὴν δεινοῖο πελώρου
ἐξ Ἀΐδεω πέμψειεν ἀγαυὴ Περσεφόνεια,

atque in pictura parietaria sepulcri quod Tomba dell' Orco

[1]) Cf. Pseudo-Plat. Axioch. p. 371c ἔνθα παντοῖοι δὲ λειμῶνες ἄνθεσι ποικίλοις ἐαριζόμενοι; Dieterich, Nekyia p. 21.

[2]) Hes. Theog. 211 sq.; cf. v. Wilamowitz, Heracl.[2] II p. 97; Rohde, Rhein. Mus. L (1895) p. 3, n. 1.

[3]) v. Wilamowitz, ibid.; Rohde ibid.

[4]) Cf. Dieterich, Nek. p. 23.

[5]) Rohde l. c. p. 4.

nominatur, Proserpina caput Gorgoneum gestat[1]; apud Aristophanem Ran. 475 sq. Γοργόνες Τιθράσιαι atroces orci figurae sunt; Argis caput Gorgoneum in foro sepultum erat; Perseus Medusam interfecturus Orci galea induebatur; Γοργύρα, a qua voce brevior forma Γοργώ ducta esse videtur, Acherontis mulier nominatur; conferas praeterea Verg. Aen. VI 289, „Apollod." bibl. II 5, 12[2]). Atque orcum habitationem Gorgonum putandum esse etiam illud indicio est, quod Hes. Theog. 275 ἐσχατιῇ πρὸς νυκτὸς morari dicuntur. Quo loco νύξ vox sane nihil nisi quandam caeli regionem significat, sed Hesiodus ea non usus esset, si Gorgones in occidentali beatorum sede versantes finxisset, cuius quidem sempiternam serenitatem propriam fuisse et candorem perpetuum praedicari constat. At Hesperides, quarum ibidem domicilium est, Noctis filiae feruntur.

Nec vero μαλακὸς λειμών aut ἄνθη εἰαρινά quicquam prohibent, quominus Gorgones in orco morantes fingantur. Nam deorum hortus et piorum sedes et orcus haud raro confunduntur, ut postremo piorum domicilium ipsius orci pars facta sit[3]). Cur autem illo Hesiodi loco e rebus beatorum sedis propriis ipse μαλακὸς λειμὼν nominetur, singularis causa esse videtur. Medusam enim equinam a Neptuno equo vitiatam esse vidimus. Quod in prato quodam factum esse e fabulis similibus colligendum est. In prato enim Neptunus equus compressit equinam Cererem Furiam (Pausanias VIII 25, 4); pascentes Erichthonii equas Boreas equinus βοσκομένας saluit (Il. XX 223); Harpyiam Podargen βοσκομένην λειμῶνι παρὰ ῥόον Ὠκεανοῖο Zephyrus (Il. XVI 151). Harpyiae autem in extrema occidentis regione habitant Quoniam etiam Neptunum et Medusam in prato olim coisse pro certo habendum est, fabula in extrema occidentis parte collocata ipsum illud pratum cum arvo in piorum sede sito facile exaequari potuit. Quare si ipse campus sedis piorum ab Hesiodo affertur, memoria prati in quo Neptunus et Medusa corpora ferina miscuerunt, conservata esse videtur[4]).

[1]) Cf. Maxim. Mayer, Arch. Jahrb. VIII (1893) p. 200 n. 38.
[2]) Rohde, Psyche² II p. 408.
[3]) v. Wilamowitz, Heracl.² II p. 97; Dieterich, Nek. p. 23.
[4]) Cf. Milchhoefer, Anfaenge p. 61.

Sed cum sedes illa in extrema occidentis parte sita inferiore aetate modo hic collocaretur modo illic, et Gorgonum domicilium et locus quo Medusa a Perseo caesa Pegasum edidit, mutabatur. Ut Pegasus a Nonno Λίβυς ἵππος vocatur (Dionys. XXXVIII 402), quod Libya una ex regionibus est, ubi occidentalem numinum sedem esse veteres finxerunt[1]). Ceterum de locis in quibus Gorgones collocabantur, videas quae Roscher et Tuempel protulerunt[2]).

Iam vero optime cum illis quae de Gorgonibus in orco versatis diximus, convenire videtur coniectura quam Knatzius ex artis quibusdam monumentis fecit.

In sarcophago Cyprio supra descripto (cf. p. 20) inter Medusam caesam et Perseum discedentem canis uno capite praeditus sedet. Quem Anubim significare[3]) refutatum est[4]). Neque illi cani vim sepulcralem inesse concedendum est[5]), cum fabula ipsa in sarcophago expressa nullam ansam praebeat. Knatzius autem canem illum Cerberum esse censet[6]). Quem eundem etiam in anaglypho heroi Trysaei expressum esse putat. Ubi Perseus manu sin. Medusae caput portans magnis gradibus ad sin. fugit. Ante eum quaedam res saxum vel collem significans exstat, ante quam canis uno capite instructus prominet[7]). Ac Knatzius de illis quos supra attulimus locis admonet, qui Gorgones in orco versatas esse documento sunt.

At etiamsi Cerberus nonnunquam uno capite indutus est et ceteris quibus insigniri solet, rebus caret, tamen maxime mirum esset in ipso utroque illo monumento altero cum altero nihil conexo raram Cerberi speciem exhibitam esse. Neque canem locum caedis Gorgoneae significare puto sed comitem esse, qui in fabula quadam nobis non tradita Perseo

---

[1]) v. Wilamowitz, Heracl.² II p. 99.

[2]) Gorgonen und Verwandtes, p. 27 sq; — Aethiopenlaender, Fleckeisens Jahrbuecher Suppl. XVI p. 160 sq.

[3]) Sic Ceccaldi. Monum. ant. de Chypre p. 71.

[4]) Perrot-Chipiez, Hist. de l'art III p. 616.

[5]) Sic Cesnola, Cyprus p. 113.

[6]) l. c. p. 51/52.

[7]) Benndorf, das Heroon von Gjoelbaschi-Trysa, Taf. 19, 9.

attributus fuerit[1]). Atque etiam aliis heroibus canis adiectus est: Meleagro, Ulixi, Dioscuris aliisque.

Illud vero in extremo occidente domicilium nonnullis viris doctis indicio esse visum est Gorgonum fabulam ad tempestatis naturam referendam esse. Nubes enim ab occidentis parte exsurgere solitas esse[2]). Neque tamen haec sententia probanda est. Atque in universum quidem Crusius iure contradixit[3]). singillatim autem opponenda sunt primum, quod etiam Harpyiae aliaque numina in occidentis regione extrema morantur, — an et iis omnibus natura tempestatis subiecta sit? — deinde quod antiquis satis temporibus Gorgones variis in regionibus atque etiam in terris occidenti contrariis, ut Hyperboreorum et Aethiopum, collocatae sunt.

2. Restat ut de singulari quodam Ovidii loco (Met. IV 794 sq.) verba faciamus. Gorgo „*clarissima forma multorumque spes invidiosa procorum*" a Neptuno in quodam Minervae templo compressa esse dicitur, quam ob rem dea pulcherrimos eius crines in angues mutaverit. Quae fabella e quodam Ovidii commentario[4]) in narrationes fabularum quae Lactantii vocantur (IV, 20) fluxit; unde sumpsit Myth. Vat. I 131, quem ipsum Myth. Vat II 112 secutus est.

Quoniam mira Gorgonis pulchritudo inferioris aetatis fabula continetur, etiam illam crinis mutationem posteriori tempori tribuendam esse apparet. Quamquam iam Hesiodum Gorgones pulchras finxisse a nonnullis dictum est, quod de terribili specie nihil proferat. Hoc tamen uno e silentio conclusum est. Hesiodum ipsum de specie nulla verba facere nihil miri habet Pindari praeterea locus affertur, quo Medusa εὐπάραος vocatur (Pyth. XII 16). Attamen videas quae numina ab Hesiodo καλλιπάρῃα nominantur[5]): Graeae (Theog. 270), quae ἐκ γενετῆς πολιαί; Echidna (298), πέλωρον ἀμήχανον

[1]) Idem censent Perrot-Chipiez, Histoire de l'art III p. 616; Max. Mayer, Verhandlg. der Goerlitz. Philol.-Versammlg. (1889) p. 348.

[2]) Cf. Roscher, Gorgonen u. Verw. p. 17 sq.

[3]) Philol. L (1891) p. 94 n. 1.

[4]) Cf. R. Foerster, der Raub und die Rueckkehr der Persephone (1874) p. 290.

[5]) Pindarus neque voce εὐπάραος alibi neque καλλιπάρῃος omnino usus est.

(295), cuius pars inferior anguis terribilis erat (299); Ceto (238), multorum monstrorum proava (270 sq.). Atque iisdem etiam Gorgones insertae sunt. Quare illa Pindari voce perfectam Gorgonis pulchritudinem evinci negandum est. Pulchriorem autem Gorgoni speciem a Myrone primo datam esse Furtwaengler opinatur.[1])

Tanta autem ei formositas sensim attribuebatur, ut pristinae foeditatis memoria anguineae solum comae restarent.[2]) Non vero hanc Gorgonis speciem ab Alexandrinis metamorphoseon poetis neglectam sed crinis anguinei causam fictam esse per se intellegitur [3])

Quare cum mira Medusae pulchritudo et crinis mutatio seriori aetati ascribenda sit, Ovidii verbis nihil fabulae vetustioris contineri posse videtur, nisi quod Neptunus Medusam atque formositate carentem in templo Minervae vitiaverit. At e prima quidem fabulae forma Neptunum et Gorgonem ferina corpora atque in prato miscere vidimus. Ubi Minervae nulla omnino ratio habetur. Praeterea quomodo in templum Minervae equi duo veniant, non intellegendum est. Itaque Ovidianae fabulae origo non antiquissimis, sed illis temporibus ascribenda esset, quibus Pegasi parentibus non iam beluarum forma, sed species humana tribui coepit Attamen quomodo monstrum Medusaeum, cui Minerva semper adversariam se praebet, nullo impedimento in templum pervenit? Et quid ei ibi negotii est? Non enim Medusam in aede ipsius Minervae versari certo momenti nullius esset. Atqui Gorgonis poenam Alexandrinis poetis ascribendam esse vidimus. Ergo patet in priore fabulae forma Minervam, quippe quae nihil agat, nullius momenti futuram fuisse. Quae cum ita sint, stuprum Neptuni in templo Minervae collocatum non pro vera fabula habendum, sed poetis ascribendum esse apparet.

Sic autem fabella orta esse videtur: anguineae comae Medusae, virginis ceterum pulcherrimae, erant explicandae. Nec vero Perseum qui Gorgonis adversarius nominari solet,

---

[1]) Meisterwerke p. 326; 388.

[2]) Furtwaengler in Rosch. M. L. s. v. Gorgo I 1709 sq.; Brunn, Griech. Goetterideale (1893) p. 53 sq.; Loeschcke, die Enthauptung der Medusa (1894) p. 12 sq.

[3]) Rohde, Griech. Roman² p. 98.

crinem mutare potuisse in promptu est. Itaque una Minerva reliqua erat, quam quidem non minus Medusae adversariam esse scimus. Causa tamen afferenda erat, cur Minerva a Gorgone poenam repeteret. Ipsum autem stuprum a Neptuno commissum cum mutationem a Minerva factam nondum explicare posset, in templo illo collocabatur. Quam ad rem fabulae similes valuisse mihi videntur. Poetas enim Alexandrinos quae ipsi finxerint, ea ad vetustiorum fabularum exemplar formare solitos esse constat. Atque exempli causa illa fabula afferatur, qua Aethram Sphaeria in insula manes expiantem a Neptuno in templo Palladis vitiatam esse narratur.

Sane ea quae exposuimus, non cum opinione eorum congruunt, qui omnes fabulas in quibus templi mentio fit, ad cultum quendam deorum referendas esse putant. Ut O. Mueller[1]) fabellam ab Ovidio relatam ad Argivum quendam cultum pertinere censet. At cum ea quae supra attulimus, tum hoc opponendum est. Non Aethra ipsa, quippe quae insons sit, poenas dat, sed templi cultusque voto Minervae ira placatur. Medusa autem a Neptuno vitiata quamquam ipsa quoque culpa caret, poenas solvit, ne aedes impune violata sit. Hac autem expiatione facta cultus instituendi nulla iam causa erat. Atque haec quidem de locis quibus veteres fabulam collocaverunt.

3. Iam existit quaestio, cuinam regioni quae non sola cogitatione ficta sit, fabula attribuenda videatur.

Nec vero quin ad Graecos redeat, dubium est. Nomina enim Gorgonis, Medusae, Poseidonis Graeca esse consentaneum est. Atque etiam Pegasi nomen, ut infra docebimus, optime e Graeco duci potest. Atque e Graecia eum in Asiam esse translatum supra comprobavimus. Similes praeterea fabulae semel atque iterum allatae nihil praebent, quod a Graeca origine abhorreat. In quibus quae afferuntur nomina ad unum omnia Graeca sunt. Etiam hoc animadvertendum est. Licet a Milchhoefero qui equum in orientis fabulis nullius momenti esse dicit[2]), dissentiendum sit[3]), tamen fa-

[1]) Kleine Schriften II p. 171.

[2]) Anfaenge p. 56.

[3]) E. Knoll, Studien p. 21 sq.; Bérard, de l'origine des cultes Arcadiens p. 112 sq.

bula quae ipsi ei quae nobis proposita est, similis sit, illic non invenitur. Contra Indiae et Germaniae fabulas persimiles exstare vidimus (cf. p. 5). Unde conicere licet Graecos eiusmodi fabulas e pristinis domiciliis in Graeciam attulisse. Illic autem Pegasi fabula septentrionalibus Peloponnesi regionibus familiaris fuit. Quo potissimum loco et Persei et Gorgonis et alias de Pegaso fabulas collocandas esse constat. Argivis autem a colonis fabula postea in Asiam translata est. [1]) Atque illic Chrysaor adiectus est.

III. De Perseo Pegaso vecto.

Supra ectypon Melium attulimus, in quo Perseus manu sinistra falcem, dextra caput Gorgoneum tenens equo alis carente vehitur, sub quo Medusa capite privata procubuit, cuius e collo Chrysaor modo exit. Equum autem illum, quamquam pinnis caret, tamen Pegasum intellegendum esse ibidem comprobavimus (cf. p. 19 sq.). Perseus igitur celeriter alterum Medusae filium cepisse videtur, quo facilius effugere posset. Perseum autem equo vectum Wieseler etiam Parisiis in situla Muratii se vidisse dicit. [2]) Sed utrum recte necne, in medio relinquo. Nam etiam Stephanius, qui in gemma Florentina Perseum Pegaso vectum repraesentatum esse opinatus erat, postea id ipse revocavit. [3]) Dumontius quoque Perseum reperiri plus semel equitantem dicit neque tamen aliud opus nisi ectypon Melium affert [4]) aequeat que Knatzius, qui monumenta ad Persei fabulam pertinentia diligenter congessit. Headius autem [5]) Pegasum Perseo in Daldensi Gordiani III nummo attributum esse coniecit. [6]) Ubi tres Gorgones sub arbore dormiunt, a parte dextra Perseus appropinquat, a sinistra equus stat. Is tamen si Persei esset, iuxta hunc stare debebat. Maxime autem ea de causa coniectura illa improbanda est, quod caedes Medusae nondum facta, sed perpetranda est.

[1]) O. Mueller, Proleg. p. 313; Dorer I² p. 113/14; Tuempel, Fleckeis. Jahrbuech. Suppl. XVI p. 160.

[2]) Arch. Ztg. XVII (1859) p. 120*.

[3]) Compte-Rendu p. 1864 p. 34 n. 1; p. 1881 p. 26.

[4]) Monuments grecs (1878) p. 21 n. 2.

[5]) H. N. p. 549.

[6]) Ed. Mionnet, Suppl. VII tab. XI 1.

Itaque non magis quam Apollinis sacellum ibidem fictum equus cum Perseo atque Gorgonibus cohaeret. Anaglyphum igitur Melium unum certum artis opus est, in quo Perseus equo vectus occurrit.

Atque etiam litterarum unum exstat testimonium quo Perseus Pegaso vehi proditur, Ovidii versus (Amor. III 12, 24):

victor Abantiades alite fertur equo.

Quem locum ut familiari fabulae concinnum redderent, interpretes vetustiores alterum Abantem statuerunt, qui Bellerophontis pater fuerit. Quam opinionem non probandam esse in promptu est. *Victor* enim *Abantiades* alium ac Perseum significare nequit. Quo nomine Ovidius Perseum etiam Met. V 236 appellat. Atque alibi simpliciter *Abantiadem* eum vocat: Met. IV 607, 673; V 138; Ib. 461. Alii autem interpretes vetustiores eam viam inierunt, ut *fertur* idem atque „tractatur“ vel „celebratur“ valere opinarentur. Ac verbis *alite fertur equo* Pegasi originem a Perseo confectam significari dicunt. Verum etiam hanc interpretationem derelinquendam esse in aperto est. Neque omnino Persei gloria in ortu Pegasi, facto fortuito, non consilio, posita est.

Quoniam uno Ovidii loco Perseus Pegaso usus esse fertur, eo magis mirum est ipsum hunc nunquam fere testimonii causa allatum esse. Contra alii loci congesti sunt, quibus re vera Persei in Pegaso equitantis mentio non continetur.

Ut Scuti Herculis v. 216 affertur, ubi Perseus ἱππότα appellatur.[1]) Sed Pegasum, qui toto illo carmine non nominatur, poeta certo non significat. Neque enim Perseum Pegaso, sed pennis talaribus aufugientem fecit: ἀμφὶ δὲ ποσσὶν ἔχε πτερόεντα πέδιλα (220); ὁ δ' ὥστε νόημ' ἐποτᾶτο (222). Praeterea ἱππότα equitem communi caballo usum, non Pegaso vectum significaret. Vox sine dubio translata est ex epico carmine Homeri, apud quem non equitis notio ei subiecta est, sed eius qui de curru pugnat

Persei autem Pegaso vecti etiam in iis mentionem fieri

[1]) Duc de Luynes, Ann. dell' Inst. VI (1835) p. 231; Gaedechens in Ersch. et Grub. Lex. s. v. Gorgo p. 413, n. 36; M. Mayer, Verhandlg. der Goerlitzer Philolog.-Versammlg. p. 338.

opinantur quae Suidas s. v. Μέδουσα profert.[1]) Haec tamen primo a Malala traduntur (lib. II p. 36, 21 sq. ed. Bonn.) Qui quidem narrat Perseum Gorgonis capite in Libya absciso atque Andromeda in Aethiopia liberata in Ciliciam venisse: ἐρχόμενος ἐπὶ τὴν Ἰσαυρίαν καὶ Κιλικίαν καὶ ἀντιστάσεις αὐτοῦ πολεμίων ὑπομένοντος ἐχρηματίσθη ταῦτα, ὅτι ἀπὸ τοῦ ἰδίου ἵππου ἀποβὰς τὸν σὸν ταρσὸν τοῦ ποδὸς εἰς τὴν χθόνα πήξας νίκην λάβοις. καὶ κατελθὼν ἐκ τοῦ ἰδίου ἵππου . . . . . E quo loco quae in Chronicum Paschale (tom. I p. 71,16 sq.), a Cedreno (tom. I p. 40, 18 sq.), Suida aliisque transsumpta sunt. exscribere supersedeo. Neque enim quicquam novi proferunt, quod ullius momenti sit. Quem vero in auctorem ea redeant, quae a Malala accepimus, parum constat. Perseum autem Tarsi conditorem ductum esse multo ante traditur (Antip. Thessal. A. P. IX 557) Commenta praeterea quibus Tarsi nomen cum ταρσῷ coniungitur, iam auctores aetatis Alexandrinae narraverunt. Ubi tamen nomen Tarsi a Bellerophontis vel Pegasi, non a Persei calce ductum esse dicitur.[2]) Quin autem Tarsi nomen cum Bellerophontis fabula prius conexum sit, non dubium est. Nam si prius Perseus, qui urbis conditor fertur, nominis auctor dictus esset, fabula Tarsi a Bellerophontis calce nominatae postea sine dubio non orta esset. Neque enim Bellerophontes unquam urbis illius conditor putabatur. Ac ne iis quidem locis quibus nomen Tarsi ad eiusdem vel Pegasi calcem revocatur, eum urbem constituisse dicitur. A Perseo autem nomen postea repeti potuit, quippe qui conditor urbis ferretur. Conditorem enim potissimum cum urbis nomine conexum putari in promptu est. Ut autem Bellerophontes prius cum Tarso coniungeretur, illa causa fuit, quod iam apud Homerum (Il. VI 200 sq.) campus Tarsensis qui Ἀλήιον πεδίον dicitur[3]), cum Bellerophontis fabula cohaeret. Bellerophontem autem hunc in campum delapsum claudum esse factum Euripides narraverat. Quod manifesto in Perseum translatum est, si apud Cedrenum scriptum est Perseo urbem condendam fuisse, ἔνθα ἐκ τοῦ ἵππου ἀποβὰς τὸν ταρσὸν ὀδυνηθῇς

[1]) Duc de Luynes, Gaedechens, M. Mayer ll. cc.

[2]) His de fabellis infra accuratius dicendum est.

[3]) Hic campus primum apud Herodotum (VI 95) diserte in Cilicia collocatur.

τοῦ ποδός. Atque omnino commentum quo Tarsus cum Persei calce coniungitur, persimilis Bellerophontis fabellae imitatio est. Quod cum ita sit, putaverit quispiam Pegasum in Perseum translatum esse atque cum iis consentiat, qui ἴδιον ἵππον eum intellegunt. Nec vero horum opinio probanda est. Pegasi enim neque in iis quae de Tarso, neque quae de Gorgonis caede paulo ante proferuntur, ulla mentio fit. Nec vero ex ipsa ἵππου voce Pegasum intellegere iure possumus. Immo haec vox adversatur, cum Pegasus non communis equus sit, atque eo magis, quod in hac fabella ad Bellerophontis exemplum ficta Pegasus ipse exspectari potest. Causa vero, cur Perseus e commento illo equo vectus esse dicatur, manifesta est. Perseo enim ibi urbs constituenda est, ubi primum calce terram tetigerit. Ergo non pedibus advenire debet. Hoc enim si fieret, ante locum oraculo definitum multos iam alios calcibus tetigisset.

Iam alius locus quo quis Perseum Pegaso vectum significari putaverit, quoddam Iuvenalis scholion est. Quo a poeta Egnatius dicitur (III 117/18):

ripa nutritus in illa,
ad quam Gorgonei delapsa est pinna caballi.

Quos versus fabulam illam spectare, qua Tarsi nomen ad Bellerophontem relatum est, nunc inter omnes constat. Scholiasta autem parum dilucide ad hunc locum dicit: *apud Tarson propter Perseum et Pegasum, quod de sanguine Medusae natus sit Pegasus.* Quibus verbis Perseum Tarsi cum Pegaso conexum significari fortasse quispiam dixerit. Hoc tamen si ita esset, non alia potius fabella proferretur, quae ut Tarsi nomen explicat, ita ad illos versus minime quadrat. Hoc enim ad explicandum Iuvenalis locum dicitur: *cuius* (scil. Tarsi) *urbis est conditor Perseus, qui nomen civitati ex facto dedit, quia ibi una ex talaribus pennis ei excidit.*[1]) Hoc autem modo verba illa intellegenda mihi videntur. Ut Iuvenalis verba ipsius ad Persei fabulam referrentur, vox *Gorgonei* sine dubio causa fuit. Neque tamen fabula exstabat, quae cum Iuvenalis verbis conveniret. Quare ad verba quae

[1]) Ταρσὸς etiam pinnam significat.

parum perspicua videbantur, pariter verba minime dilucida afferebantur.

Atque etiam nummi Tarsenses obstant, ne quis Perseum Pegaso vectum fuisse putet. Nam ne in uno quidem Perseus equitat, sed in omnibus est pinnis talaribus ornatus [1]) Neque multis Ponti nummis, quorum altera in parte Perseus, regum Ponticorum proavus, altera Pegasus conspicitur, [2]) ullum Persei Pegaso vecti documentum contineri apparet.

Quae cum ita sint, anaglyphum Melium et Ovidii locus restant. Quae ne vetustissimae fabulae indicia iudicentur, omnia illa argumenta repugnant, quibus Perseum primo cum Pegasi origine omnino non conexum fuisse planum fecimus (cf. p. 23 sq.).

Qui autem Perseus cum Pegaso coniunctus est?

Fabulam non in confusione Persei et Bellerophontis positam esse certum est. Sane quidem apud Myth. Vat. I 71 legimus: *Bellerophontes, qui et Perseus,* et ibidem 157, *Perseo mandatum esse, ut Chimaeram et Gorgonem et Medusam* (sic!) *interficeret.* Sed tamen Perseum ectypi Melii a Bellerophonte alterius anaglyphi non seiungendi differre perspicuum est. [3]) Atque ne Ovidium quidem confusione peccasse documento est, quod etiam alibi Perseum *victorem Abantiadem* vel *Abantiadem* appellat (cf. p. 36). Ovidii tamen e loco Mythographi Vaticani confusio derivanda videtur. Ovidius enim Perseum Pegaso vectum esse dicit, e vulgari fabula Bellerophontes eo usus est. Quae causa fuisse videtur, ut iidem putarentur atque Perseus etiam contra Chimaeram mitteretur.

Sed fabula qua Perseus Pegaso usus esse dicitur, etsi non ex illa confusione, tamen e Bellerophontis fabula nata esse videtur. Quoniam enim Perseus Gorgonis caede utique cum Pegaso coniunctus erat atque postea per aera aufugiebat, non multum aberat, ut alatus Gorgonis filius ipse ei ad

[1]) Imhoof-Blumer, coin types of some Kilikian cities, Journal of hell. studies XVIII (1898) p. 171 sq.

[2] Head, H. N. p. 424 sq.

[3]) Fischer, Bellerophon (1851) p. 68 sq nescio quo modo opinatur etiam eum qui altero in anaglypho contra Chimaeram pugnat, Perseum esse. Quod Engelmannus, Ann. dell' Inst. XLVI (1874) p. 18 et Stephanius, Compte-Rendu (1881) p. 36 iure repulerunt.

fugam tribueretur[1]). Quae quidem translatio ab artifice facta esse mihi videtur. Ipso enim in artis monumento facillime fieri poterat, si Perseus et Bellerophontes, utrique cum Pegaso conexi, ita exprimebantur, ut alter alteri responderet. Ut enim inter se congruerent, necesse erat etiam Perseum altiore loco positum esse. Qua de causa artifex et ipsum Pegaso vehentem fecerit. Ita Perseum Melii illius anaglyphi explicandum esse iam Lewezowius optime intellexisse mihi videtur (cf. p. 20). Atque Loeschckius quidem opinatus est ambo illa ectypa Melia ad idem exemplar redire atque anaglypha a Thrasymede in solio Aesculapii Epidaurii facta (cf. p. 20). Quod si ita est, Perseus Pegaso vectus Melia ectypa aetate antecessit. Quae res etiam per se probabilis est. Neque enim vereor, ne quis inventum illud artifici anaglyphorum Meliorum ipsi ascribat.

Ovidii locum cum ectypo Melio non directe cohaerere facile intellegeretur, etiamsi Pegasus in illo artis opere alis non careret. Et si Amorum testimonium per se consideres, Ovidius ipse Perseum Pegaso vectum fecisse videri possit. Fabulam enim Persei praeter plures alias brevissime perstringit, ut licentiam poetarum exemplis illustret. Qua in re eum nova atque inaudita non proferre in aperto est. Immo certis quibusdam fabulis exemplis uti solet[2]). Et quia Persea Pegaso vectum facit, quamquam et Bellerophontes Pegaso et Perseus laciniis plumatis usi erant notissimi, confusio illa Ovidio ipsi tribui possit. Attamen altera ex parte animadvertendum est fabulam talarium Persei pinnarum Ovidium minime ignorare. Ipsa enim e fabulis est, quibus illustrandi causa uti solet. Ut Amor. III 6, 13/14 et Trist. III 8, 5/6 lacinias Persei plumatas affert. Praeterea in versu antecedenti (Amor. III 12, 23) generalem de alis pedum mentionem fecit: *nos pedibus pinnas dedimus.* Quales etiam Perseo tribui solitas esse constabat. Quas res contaminationem illam impedituras fuisse in aperto est. Quare si Ovidius

---

[1]) Aristides Perseum et Bellerophontem ut eos componit, quibus solis Iuppiter in aeris regionem intrare permiserit. εἰς Ποσειδῶνα 13 K.

[2]) Lueneburg, De Ovidio sui imitatore (1888) p. 50 sq.; cf. Ehwald Burs. Jahresb. (1894) II p. 13 sq.

nihilominus Perseum Pegaso vectum facit, non ipse hoc finxit, sed aliunde sumpsit.

Atque hic in recentioris aetatis quaedam litterarum et artis monumenta excurrere liceat, in quibus Perseus pariter Pegaso vehitur. Quorum ad originem eruendam unum Ovidii testimonium pertinere in aperto est. Quem strictim fabulam attingere, cum omnino Perseum Pegasi equitem nominet, iam antea diximus. Neque enim quanam in occasione Pegaso et potitus et usus sit, cognoscimus. Vagis autem ex Ovidii verbis explicari mihi videtur Pegasum Perseo ad omnia facinora tributum esse.

Quin etiam ipsam ante Medusae caedem eum possedisse fertur. Quod primus Boccatius proferre videtur, cum de Perseo ad Gorgones profecturo dicat: *habuitque Pegasum alatum* (de genealogia deorum XI 25) et: *sic et Perseum* (scil. Pegasum tulisse), *dum ad Gorgonas ivit* (ibid. X 27). Quamquam his cum locis non ita bene convenit, quod paulo ante Pegasum de sanguine Gorgonis a Perseo caesae natum esse dixit. Ad Boccatium autem recentissimi auctores redire videntur: Georges, qui dicit Perseum Pegaso usum per aera in Gorgonum regnum pervenisse et praepetem nominatum esse, quod plumis talaribus instructus simulque Pegaso alato vectus fuerit[1]), et H. Wolf, qui Perseum Pegaso insidentem ad Gorgones profectum esse dicit.[2])

Atque idem in fabula illa factum esse videtur, quam colona agrestis loci Etrusci qui Pratovecchio nominatur, edidisse dicitur.[3]) Quam breviter narrare haud inutile esse videtur.

Ac rex liberis carens precibus factis filiam impetrat, quod si filium genuisset, ipsius exitio futurum erat. Quod cum ita esset, pater filiam nutrici tradidit, ut in turri quadam custodiret. Hac tamen pretio corrupta filius regis cuiusdam secreto filiae illi se iunxit. Atque filium ea peperit, qui XV anno peracto avum visitavit. A quo missus est, ut caput

[1]) Ausfuehrl. lat.-deutsch. Handwoerterb. s. v. *Perseus* et s. v. *praepes*.

[2]) Progr. d. Gymn. zu Duesseldorf (1896) p. 36.

[3]) Pitrè, Novelle populari Toscane (1885), quem sequitur Hartland, The Legends of Perseus (1894) I p. 11 sq.

strigae terribilis abscideret, quae aspicientem quemque in saxum transfigurabat. In itinere autem seni obviam factus iuvenis equum alatum nanciscitur et monetur, ut ad domum quandam se conferat, ubi duae feminae oculo communi usae habitabant. Ab iis enim speculum accepturus erat, quo reflexum strigae caput impune adspicere posset. Iam equo alite ad feminas illas vectus est. Quarum oculum surreptum ea condicione reddidit, ut speculum sibi obtingeret. Quo accepto ad ipsam strigam profectus est. Cuius capite potitus domum rediit. Atque in itinere virginem a dracone septem capitibus instructo liberavit, cum capite strigae obtento in saxum converteret. Linguas autem draconis exsectas[1]) secum auferens iter pergit, ut terrarum orbem cognoscat. Sutor autem veteramentarius occasione usus virgini liberatae mortem denuntiat, nisi ipsum draconis victorem perhibeat ac sibi nubere velit. Quibus de rebus certior factus iuvenis ille redit et septem draconis linguis verus liberator cognitus virginem in matrimonium ducit. Domum autem postea reversus avum capite strigae obtento in saxum vertit.

Iam vero Hartlandus de tenacitate fabularum vulgarium admonens narrationem illam per plus duo milia annorum conservatam ad priscam antiquitatem redire opinatur. At ipsum illud, quod haec narratio non e Graecia, sed ex Etruria prodita cum vetere Persei fabula mirum quantum concinit, eius sententiae repugnat. Qualis consensus in neograeca fabula inventus facilius intellegeretur. Verum tamen ipsa in illa fabula neograeca quam Hartlandus comparat,[2]) neque de capite strigae afferendo nec de equo alato ulla mentio fit. Maxime autem ei illud contrarium est, quod in fabula illa iuvenis equum alitem, quo sine dubio Pegasi ratio habetur, iam ante strigae caedem possidet. Nam hoc ipsum ab antiquitatis fabula prorsus abhorret. Quare non dubium est, quin ut aliae ita illa narratio orta sit e veterum fabula aetate recenti renata. Quod ipsum ad Boccatium vel similem auctorem revocandum esse videtur.

---

[1]) Hoc cum dracone antea in saxum converso minime convenire vides.

[2]) J. G. v. Hahn, Griech. und Alban. Maerch. (1864) II p. 114. p. 310.

Caede autem facta Perseus Pegaso insidens effugisse dicitur. Ut Schmieder dicit: *Behend fasst er das Haupt, schwingt sich aufs Ross und wendet es zum Rueckzug etc.*[1]) Atque in imagine ad Ovid. Met. IV 655 sq. facta Perseus a Gorgonibus rediens Pegaso vehitur.[2]) Quod sane cum Ovidii verbis minime concinit.

Quodsi Pegasus perpetuus Persei socius putatur, sane etiam in draconis caede exspectatur, cuius in potestate Andromeda fuisse fertur. Quod quidem in crebris antiquitatis testimoniis quae ad Andromedae fabulam pertinent, nusquam occurrit.

Verum in monumentis recentibus plus semel invenitur. Ut in una e celeberrimis picturis parietariis palatii Farnesiani Perseus Pegaso vectus ad Andromedam liberandam appropinquat. Quod opus non ab Hannibale Carraccio sed a Domenichino maximam certe partem factum esse iudicatur. Etiam in tabula musei Casseliani ab Alexandro Turchio picta Perseus Pegaso vectus ad Andromedam per aera advenit[3]). Atque in libello magistro cuidam memoriae causa dedicato musei Vratislaviensis, quod Kunstgewerbemuseum nominatur, pictura linearis exstat anno p. Chr. n. 1654 facta, quae Perseum iamiam e Pegaso cum dracone pugnantem repraesentat. Denique anaglyphum ab O. Lessingio fictum afferatur, quo Berolini puteus Viae Latae ornatus est. In quo Pegasus alis distentis iuxta Andromedam in saxo sedentem stat; in antica autem parte Perseus pedibus cum dracone pugnat. Quod sine dubio spatii angustiis adductum est.[4])

Sed etiam apud scriptores recentiores Perseus Pegasi ope Andromedam liberans occurrit. Ut Schoemannus in interpretatione loci cuiusdam Iuvenalis Perseum Pegaso vectum ad Andromedam liberandam Ioppen pervenisse dicit.[5]) Quamquam ne uno quidem e locis ab eo enumeratis reperitur. Schoemannum autem vel Ludov. Friedlaender secutus est.

[1]) Mythologie der Griech. und Roem.[2] (1825) p. 260 sq.

[2]) Die Verwandlungen des Ovidii in 226 Kupffern, in Verlegung Johann Ulrich Krauss, Kupfferstechern in Augspurg († 1719) n. 60.

[3]) Cf. O. Eisenmann, Catal. nr. 505, p. 319.

[4]) Ed. in „Ueber Land und Meer“ XL (1898) p. 798.

[5]) Opusc. III p. 272.

Iam vero quod ad „sensum", ut ita dicamus, fabularum attinet, quae ad Pegasi ortum pertinent, primum proferatur, quod ex iis quae eruimus, negandum esse videtur.

Atque et Chrysaorem et Perseum postea additos esse comprobavimus. Quare opiniones eorum qui in explicando vel a Perseo orsi sunt vel a Chrysaore, cuius nomen dilucidum ac perspicuum esse videbatur, explodendae sunt.

Pristinam autem fabulae formam eam cognovimus, ut Neptunus et Medusa equorum specie induti Pegasum gignerent. Cui fabulae alias complures persimiles esse vidimus. Quibus in omnibus nihil nisi liberorum singulorum ortus profertur. Nihil igitur nisi de fabulis genealogicis atque vetustissimis agi apparet. Nec mirum est etiam ferinum Pegasum genealogiae conexui inseri. Iam enim vidimus fabulam ad illa tempora redire, quibus ipsi dei summi beluarum specie induti credebantur, cum bestia homini par vel etiam superior putaretur. Quare facile intellegitur figuram ferinam simili conexui atque homines adiungi. Quoniam autem genealogia prima de Pegaso fabula contineri non potest, apparet pristinam eius naturam alibi quaerendam esse.

Postquam de fabulis dixi quae ad originem Pegasi pertinent, nunc Pegasi et Bellerophontis arta coniunctio tractetur.

Reliqua propediem edentur in Breslauer philologische Abhandlungen vol. VIII fasc. IV.

Vita.

Natus sum Franz Hannig a. d. XVI Kal. April. anno prioris saeculi LXXIII in vico Silesio, cui nomen Buergerbezirk est. Parentes iam pridem morte abrepti sunt. Fidei adscriptus sum catholicae.

Litterarum elementis imbutus adii gymnasium Patschcaviense. Ubi maturitatis testimonium adeptus vere anni XCIV Virceburgum me contuli, ut theologiae studerem. Consilio autem paullo post mutato Monachii, Berolini, Vratislaviae moratus sum, ut studiis philologicis operam darem.

Docuerunt me viri clarissimi: Erhard, Schell, Stoelzle, Virceburgenses; Carrière, Christ, Furtwaengler, Golther, Krumbacher, Kuhn, Lipps, Iw. Mueller, Paul, Woelfflin, Monacenses; Doering, Geiger, Hirschfeld, Kirchhoff, Kuebler, Lasson, E. Schmidt, J. Schmidt, Wagner, Berolinenses; Appel, Baeumker, Bobertag, Foerster, Freudenthal, Jiriczek, Koch, Kroll, Marx, C. F. W. Mueller, Norden, Pillet, Rossbach, Skutsch, Vogt, Zacher.

Seminariorum philologicorum ut sodalis essem Christ, Iw. Mueller, Woelfflin, Foerster, Marx, Rossbach, Skutsch concesserunt. Praeterea ad exercitationes archaeologicas me admiserunt Foerster et Rossbach; ad historicas Wilcken, ad germanicas Vogt, ad philosophicas Baeumker et Freudenthal.

Quibus viris omnibus gratiam habeo maximam, in primis autem Foerstero, qui huic opusculo componendo operam curamque impendere non desiit.

SENTENTIAE CONTROVERSAE.

1. Plutarch. mulier. virtut. 248 D (= Nymphis ἐν τῷ τετάρτῳ περὶ Ἡρακλείας) non fabula sed fabulae explicatio est.
2. Hygin. fab. 151: *ex Medusa Gorgonis filia* vertendi errore e graeco ἐκ Μεδούσης (τῆς) Γοργόνος ortum est.
3. Onestae epigrammata in basibus Musarum Heliconiarum inscripta (Inscript. Graec. Septentr. vol. I 1796—1805) primo a. Chr. n saeculo attribuenda sunt.
4. Hom. Il. V 741 et Il. XI 36/37 interpolationes non putandae sunt.
5. Pars anterior anguis, quae in Aeginetico musei archaeologici Vratislaviensis vasculo, in quo Hercules cum hydra pugnat, supra Iolai quadrigam picta est, fabulam significat, secundum quam capitum abscisorum loco alia enascebantur. (ed. O. Rossbach, Griech. Antiken des Arch. Museums in Breslau 1889 p. 5.)

Druck von Max Schmersow vorm. Zahn & Baendel, Kirchhain N.-L.